

บทวิเคราะห์แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติสู่การพัฒนาชุมชน
เพื่อคุณภาพชีวิต

AN ANALYSIS OF THE NATIONAL ECONOMIC AND SOCIAL DEVELOPMENT
PLAN IN RELATION TO COMMUNITY DEVELOPMENT
FOR QUALITY OF LIFE.

พระครูวินัยธรศุภวัฒน์ เพชรถาวร

Phrakhruvinaithorn supphawat phetthauaon (SARATHRO)

พระภิกษุ ธรรมโชติ

PhraKrit Thammachot

สุรวุฒิ ศรีสุวรรณชนะ

Surawut Srisuwanchana

สุนทร เกื้อวงศ์

sunthorn kuawong

ไพรัตน์ ฉิมหาด

Pairat Chimhad

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยวิทยาเขตนครศรีธรรมราช

Mahachulalongkornrajavidyalaya University Nakhonratchasima Campus, Thailand

เดโช แชน้ำแก้ว

Daycho Khaenamkhaew

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช

Nakhon Si Thammarat Rajabhat University, Thailand

E-mail: 6303205061@mcu.ac.th

วันที่รับบทความ (Received) : 27 สิงหาคม 2564

วันที่แก้ไขบทความ (Revised) : 26 กันยายน 2564

วันที่ตอบรับบทความ (Accepted) : 28 เมษายน 2565

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้เป็นส่วนหนึ่งของวิทยานิพนธ์เรื่อง ศึกษานโยบายการพัฒนาคุณภาพชีวิตอย่างยั่งยืนของผู้สูงอายุในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลท่ายาง อำเภอทุ่งใหญ่ จังหวัดนครศรีธรรมราช มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติสู่การพัฒนาชุมชนเพื่อคุณภาพชีวิต พบว่า การขับเคลื่อนแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติให้มีความยั่งยืนด้วยหลักการพัฒนาชุมชนตั้งแต่ฉบับที่ 1 จนถึงฉบับปัจจุบัน สามารถเชื่อมประสานสู่การพัฒนาและเป้าหมายสำคัญของชุมชนและสังคม คือ “คนเก่ง คนดี และคนมีความสุข” ต่อยอดความคิดเพื่อร่วมคิดสร้างสรรค์ทุกกิจกรรม และดำเนินการโดยประชาชน ภายใต้การมีส่วนร่วมในโครงการต่าง ๆ ที่ร่วมประสานงานเพื่อเป้าหมายสูงสุด คือ “ความเป็นอยู่ที่ดี” ผสมผสานขยายฐานสู่การพัฒนาคุณภาพชีวิตในด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญาอย่างครบถ้วนทุกด้าน

คำสำคัญ: แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, การพัฒนาชุมชน, คุณภาพชีวิต

Abstract

This academic article is a component of a thesis titled: A Studying The Sustainable Development Of The Quality Of Life Of The Elderly In The Area Tha Yans Sub-District Administratine Organization Thung Yai District Nakhon Si Thammarat Province The aims were to analysis of the National Economic and Social Development Plan in relation to Community Development for Quality of Life: From the first edition to the present, driving the National Economic and Social Development Plan to be sustainable with the principles of community development Able to link to the development and vital goals of the community and society, which is “smart people, decent people, and happy people” continuing ideas for people to participate in all creative activities and run by them Participation in different initiatives coordinated for the ultimate aim of “well-being” integrating the basis to enhance the quality of life in all dimensions, including physical, emotional, social, and intellectual elements.

Keywords: The National Economic and Social Development Plan, Community Development, Quality of Life.

บทนำ

หลายปีที่ผ่านมา ประเทศไทยได้พัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ โดยใช้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติเป็นเครื่องมือในการพัฒนาประเทศที่ให้ความสำคัญกับการพัฒนาประเทศให้ทันสมัยเป็นประเทศตะวันตกด้วยการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน เทคโนโลยี และการศึกษา

เพื่อเพิ่มผลิตภาพและผลิตภาพของประเทศ นอกจากนี้ยังมีองค์กรที่มีบทบาทในการให้คำแนะนำและช่วยเหลือประเทศด้อยพัฒนา รวมทั้งบทบาทของประเทศมหาอำนาจ การปกครองในประเทศมีสองขั้ว คือ ฝ่ายเสรีนิยมตะวันตก และฝ่ายคอมมิวนิสต์ สำหรับประเทศไทยความสำคัญของเศรษฐกิจโดยการจัดตั้งสภาเศรษฐกิจแห่งชาติที่มีบทบาทสำคัญ แสดงความคิดเห็นในเรื่องความสำคัญทางเศรษฐกิจรวบรวมสถิติของประเทศและร่วมมือกับต่างประเทศในโครงการช่วยเหลือต่าง ๆ จากแผนพัฒนาดังกล่าวข้างต้นฯ สู่การพัฒนาชุมชนที่ยั่งยืนเป็นการพัฒนาคุณภาพที่สนองต่อความต้องการของชุมชนในปัจจุบันถึงรุ่นต่อไป ซึ่งประกอบด้วยการจัดการใช้ทรัพยากรธรรมชาติ การลงทุน และการใช้เทคโนโลยีการบริการ การจัดการสภาพแวดล้อมและการมีส่วนร่วมของประชาชน องค์กรเอกชน และราชการ (สรรเสริญ วงศ์ชะอุ่ม, 2554)

ทั้งนี้การพัฒนาชุมชนมีมาช้านานและได้รับการยอมรับอย่างกว้างขวางว่าเป็นการพัฒนาชุมชนเป็นกระบวนการที่มุ่งพัฒนาความเป็นอยู่ที่ดีของประชาชน ผ่านความร่วมมืออย่างจริงจังที่เกิดจากความคิดริเริ่มของประชาชน ถ้าประชาชนไม่ริเริ่ม ให้ใช้เทคนิควิธีการส่งเสริมความคิดริเริ่มที่จะได้รับความร่วมมือจากคนที่มีความกระตือรือร้นอย่างแท้จริง (สัญญา สัญญาวิวัฒน์, 2526) การพัฒนาชุมชนท้องถิ่นภายใต้สถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไปของชุมชนท้องถิ่นโลกสมัยใหม่ควรเน้นการพัฒนาความเข้มแข็งของชุมชนมาสู่ความเป็นจริง ด้วยแนวคิดการพึ่งพาตนเองและแนวคิดการจัดการตนเองของชุมชนท้องถิ่นควบคู่กับวิถีประชาธิปไตยชาวบ้าน เน้นการมีส่วนร่วมของประชาชนเมื่อเกิดการพัฒนานำไปสู่การพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดีของคนในชุมชน (สิริยา รัตนช่วย, 2560)

จากความสำคัญข้างต้น จึงสนใจศึกษาเรื่อง “บทสังเคราะห์แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติสู่การพัฒนาชุมชนเพื่อคุณภาพชีวิต” เพื่อเป็นแนวทางในการเชื่อมโยงแผนพัฒนาฯ เพื่อการพัฒนาชุมชนที่สามารถต่อยอดสู่การพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนในชุมชน/สังคมได้

ก่อร่างสร้างแผน : การขับเคลื่อนการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

การขับเคลื่อนแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติให้ยั่งยืนด้วยหลักการพัฒนาชุมชนดังนี้ (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2559)

ฉบับที่ 1 (พ.ศ. 2504 – 2509) เป็นแผนแรกและแผนเดียวที่มีระยะเวลา 6 ปี จุดเน้นของแผนนี้คือการวางรากฐานสำหรับการเร่งพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ โดยเน้นการลงทุนด้านโครงสร้างพื้นฐาน ได้แก่ การสร้างระบบชลประทาน พลังงาน ถนน ทางรถไฟ และการขนส่งอื่นๆ ตลอดจนโครงการบริการต่างๆ เช่น การเกษตร การวิจัยอุตสาหกรรม และโครงการพัฒนาการศึกษา ด้านสาธารณสุข

ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2510 – 2514) เน้นการพัฒนาสังคม ยกระดับมาตรฐานการครองชีพ ขยายการผลิต รักษาเสถียรภาพเศรษฐกิจของประเทศ กระจายการพัฒนา และเร่งพัฒนาชนบท

ฉบับที่ 3 (พ.ศ. 2515 – 2519) เน้นการกระจายความเจริญสู่ชนบท พยายามลดช่องว่างระหว่างคนรวยกับคนจน ขยายการผลิตและรักษาเสถียรภาพทางเศรษฐกิจ เน้นให้ภาคเอกชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาประเทศ และเน้นวางแผนครอบครัวและมีงานทำครั้งแรก

ฉบับที่ 4 (พ.ศ. 2520 – 2524) การพัฒนามีการกระจายในรูปแบบรายสาขา และภูมิภาค เพื่อเพิ่มผลผลิตทางการเกษตร ปรับปรุงโครงสร้างอุตสาหกรรม มีโครงการแปลงเงิน อาสาสมัครพัฒนาชนบท สร้างงานในพื้นที่ชนบทโดยเน้นการอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติที่สูญเสียไป

ฉบับที่ 5 (พ.ศ. 2525 – 2529) เป็นแผนที่กำหนดการดำเนินการเชิงรุกและเชิงรุก โดยเน้นการบรรเทาความยากจน โดยกำหนดพื้นที่ตามระดับความยากจนที่มีพื้นที่เป้าหมาย ความยากจนในชนบททั่วประเทศ และรักษาวินัยทางการเงินและการคลัง แก้ปัญหาขาดดุลการค้า

ฉบับที่ 6 (พ.ศ. 2530 – 2534) เป็นแผนงานที่เน้นพัฒนาคุณภาพชีวิต ส่งเสริมให้ภาคเอกชนมีบทบาทในการพัฒนามากขึ้น เน้นการขยายความเจริญสู่ภูมิภาคและชนบท

ฉบับที่ 7 (พ.ศ. 2535 – 2539) มุ่งเน้นการสร้างสมดุลทางเศรษฐกิจ การกระจายรายได้ การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์และการพัฒนาคุณภาพสิ่งแวดล้อมควบคู่กันไป

ฉบับที่ 8 (พ.ศ. 2540 – 2544) ทำให้คนเป็นเป้าหมายหลักของการพัฒนา เน้นการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ เน้นการวางแผนพัฒนาแบบองค์รวมหรือบูรณาการระหว่างเศรษฐกิจและสังคมร่วมกัน เน้นความเป็นไทยและสามารถแข่งขันในเวทีโลก

ฉบับที่ 9 (พ.ศ. 2544 – 2549) เป็นแผนที่มีการปฏิรูปในการพัฒนาการบริหารประเทศตามพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวด้านเศรษฐกิจพอเพียง มุ่งเน้นการพัฒนาที่ยั่งยืนโดยวางรากฐานการพัฒนาประเทศให้เข้มแข็งและยั่งยืน มีภูมิคุ้มกันทางเศรษฐกิจที่สามารถพึ่งตนเองได้ รวมทั้งความเข้มแข็งของชุมชนและเครือข่ายชุมชนเพื่อสร้างความเชื่อมโยงสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนทั้งในพื้นที่ชนบทและในเมือง การจัดการทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมได้รับการดูแลควบคู่ไปกับการพัฒนาวิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยีที่เหมาะสมกับความสมดุลทางเศรษฐกิจของสังคมไทย ยกระดับคุณภาพชีวิต การบริหารที่ดีของราชการส่วนกลาง ภูมิภาค และท้องถิ่น กระจายอำนาจเพื่อการจัดการที่โปร่งใส ตรวจสอบได้ และเน้นการปราบปรามการทุจริตและประพฤติมิชอบอย่างมีประสิทธิภาพ มีการดำเนินการทางเศรษฐกิจที่เอื้อเพื่อแม่แก่กับคนยากจน เปิดโอกาสและสร้างศักยภาพในการพัฒนาคนจนให้มีภูมิคุ้มกันและพึ่งพาตนเองได้

ฉบับที่ 10 (พ.ศ. 2550-2554) ประเทศไทยยังคงเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญในหลายบริบท ทั้งที่เป็นโอกาสและข้อจำกัดในการพัฒนาประเทศ จึงต้องมีการเตรียมความพร้อมของผู้คนและระบบให้มีภูมิคุ้มกัน เตรียมพร้อมสำหรับการเปลี่ยนแปลงและผลกระทบที่อาจเกิดขึ้น โดยยังคงใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเป็นแนวทางในการพัฒนาแบบจำลอง บูรณาการคือการพัฒนาแบบองค์รวมที่มีมนุษย์เป็นศูนย์กลาง

3.คนมีความสุข ภูมิใจในตัวเอง มั่นใจในตัวเอง พอใจ มองโลกในแง่ดี อารมณ์ขัน สบายใจ รู้จักผ่อนคลายและมีความสุขในกิจกรรม

ร่วมคิด ร่วมนำ ร่วมประสาน : หลักการพัฒนาชุมชน

การดำเนินงานพัฒนาชุมชนนั้น มีหลักการสำคัญที่เป็นรากฐานในการดำเนินงานอยู่ 3 ประการด้วยกัน ดังนี้ (ณัฐวุฒิ ทรัพย์อุปลัมภ์, 2558; Prosoft Family, 2561)

1. ร่วมคิดสร้างสรรค์ ความคิดริเริ่มมาจากประชาชน ทุกกิจกรรมและทุกอย่างก้าวต้องคิด ตัดสินใจ วางแผน และดำเนินการโดยประชาชน นักพัฒนาไม่สามารถกำหนดกิจกรรม แผนงาน หรือ โครงการล่วงหน้าได้ แต่นักพัฒนามีหน้าที่ส่งเสริมให้ชาวบ้านมีความกล้าหาญและสามารถค้นหา ปัญหาและความต้องการได้ และตัดสินใจริเริ่มโครงการด้วยตนเอง เพื่อให้ นักพัฒนาสามารถทำได้ จำเป็นต้องเข้าถึงสาธารณชน ย่วยุโดยใช้มาตรการต่างๆ เช่น การฝึกอบรม การประชุมกลุ่มสนทนา กลุ่มสัมพันธ์ บทบาทสมมติ ฯลฯ ทำให้ชาวบ้านกล้าคิดและแสดงออก นักพัฒนาซอฟต์แวร์อาจให้ ข้อมูลหรือคำแนะนำที่จำเป็น สำหรับการตัดสินใจของชาวบ้านวางแผนล่วงหน้า เพราะความสำเร็จ ส่วนใหญ่มาจากแผนการที่ชัดเจน มีเป้าหมาย เป้าหมาย กำหนดเวลา รูปแบบของกิจกรรมและ ขั้นตอนการทำงาน นอกจากนี้ หลังจากสิ้นสุดกิจกรรมทุกครั้ง การวัดผลและการตรวจสอบควรได้รับการประเมินเพื่อเป็นแนวทางในการปรับปรุงและแก้ไขสำหรับแผนงานใหม่ในครั้งต่อไป ตลอดจนการเรียนรู้ที่จะคิดในมุมที่สร้างสรรค์ให้เป็นบวก คิดแต่เรื่องดีๆ มองปัญหาเป็นเรื่องเล็กๆ ที่แก้ได้ การเรียนรู้ที่จะเปิดมุมมองใหม่ ๆ เกี่ยวกับสภาพแวดล้อมคือการพัฒนากระบวนการคิดและสร้างทัศนคติเชิงบวกที่จะเกิดขึ้น ในขณะเดียวกัน คุณควรเรียนรู้ที่จะฟัง ให้มากและใช้เวลาในการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับผู้อื่นเสมอ

2. ร่วมนำและมีส่วนร่วม หลักการมีส่วนร่วมของประชาชน การมีส่วนร่วมของประชาชนในโครงการสร้างความรู้สึกรู้สึกเป็นเจ้าของ การมีความสัมพันธ์กับโครงการนั้นจะช่วยเน้นความรู้สึกว่าโครงการนั้นเป็นความรับผิดชอบ และเกิดจากน้ำของตนเองในกระบวนการพัฒนาชุมชน ประชาชนจะมีส่วนร่วมในขั้นตอนต่างๆ รวมถึงการมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาและศึกษาสาเหตุ เป็นขั้นตอนแรกที่สำคัญมาก เพราะบางครั้งปัญหาของชาวบ้านก็เป็นสิ่งที่ชาวบ้านต้องเจอทุกวันจนชินกับไม่คิดว่าเป็นปัญหา จึงไม่กระตือรือร้นที่จะหาทางแก้ไขที่ไม่ย่อท้อต่ออุปสรรค ปัญหาและอุปสรรคก็เหมือนบททดสอบที่จะนำทางเราไปสู่ความสำเร็จ เมื่อเราคิดจะทำอะไร คุณควรยืนขึ้นและเตรียมพร้อมว่าเส้นทางสู่ความสำเร็จมักจะมีอุปสรรคและหนามคอยติดตามคุณตลอดการเดินทาง ทุกปัญหามาพร้อมความสำเร็จ และเมื่อเราพบความสำเร็จ เราจะรู้ว่าไม่ว่าจะมีปัญหาอีกก็ไหลในอนาคตเราก็จะสามารถผ่านพ้นมันไปได้ มีส่วนร่วมในการวางแผนกิจกรรม โดยทั่วไปนักพัฒนาหรือนักวิชาการมักจะคิดว่าชาวบ้านไม่มีความสามารถในการวางแผนกิจกรรมของตนเอง ซึ่งอาจเป็นความจริงบางส่วน แต่ถ้า นักพัฒนาเชื่อในศักยภาพของการเป็น "คน" ที่ทุกคนมีศักยภาพที่จะพัฒนาได้ เป็นความรับผิดชอบของนักพัฒนาในการเพิ่มพูนความรู้ หรือใช้เทคนิคต่างๆ หาวิธีจัดระเบียบความคิดของชาวบ้านให้

สามารถวางแผนได้ มีส่วนร่วมในการลงทุนและการปฏิบัติ คำว่า ทุน ในที่นี้อาจไม่ได้หมายถึงแค่ทุนเท่านั้น แต่ชาวบ้านก็มีทรัพยากรที่อาจหามาได้สำหรับตนเอง เช่น ทรัพยากรธรรมชาติ เช่น ทราย หิน ไม้ไผ่ ฯลฯ หรือวัฒนธรรมชาติในหมู่บ้าน และรวมถึงแรงงานของชาวบ้านเองด้วย การปฏิบัติก็เช่นเดียวกัน ชาวบ้านสามารถเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ พร้อมดูแล รวมทั้งการเรียนรู้การทำงานในกิจกรรมนั้นๆด้วย และมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผล ซึ่งเป็นขั้นตอนสุดท้ายที่จำเป็นเพราะการประเมินงานจะช่วยให้ทราบขั้นตอนการทำงาน ความสำเร็จและหรืออุปสรรคสามารถปรับเปลี่ยนเพื่อให้ได้ผลลัพธ์ที่ดีที่สุด ตอบสนองความต้องการของชุมชนไม่โดนจุด

3. ร่วมประสานงาน การพัฒนาชุมชนเป็นหลักการที่สำคัญที่สุด และเป็นเป้าหมายสูงสุด คือการให้ประชาชนมีความอยู่ดีกินดีสามารถดำรงตนอยู่ได้ อย่างไรก็ตาม เพื่อส่งเสริมให้ชาวบ้านช่วยเหลือตนเอง ต้องคำนึงถึงข้อจำกัดของชาวบ้านด้วย โดยเฉพาะข้อจำกัดทางเศรษฐกิจ การดำเนินการพัฒนาควรเริ่มต้นด้วยโครงการที่ไม่ใหญ่เกินไปสำหรับชาวบ้าน ชาวบ้านมีศักยภาพที่จะดำเนินโครงการดังกล่าวจนสำเร็จ เช่น พัฒนาตนเองและครอบครัวก่อน และในบางกรณีรัฐบาลหรือหน่วยงานที่รับผิดชอบโครงการนั้น อาจต้องช่วยสนับสนุนงบประมาณการลงทุนเบื้องต้น เช่น การสนับสนุนการเลี้ยงโค กล้าไม้ผล และเมื่อชาวบ้านดำเนินโครงการสำเร็จก็จะคืนเงินให้

ต่อยอด : ปัจจัยแวดล้อมที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาชุมชน

การพัฒนาให้ประสบความสำเร็จต้องการสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการพัฒนา อันได้แก่ (ประทีป มากมิตร และอารีย์ สุขสวัสดิ์, 2560)

1. กายภาพ ได้แก่ สภาพแวดล้อมทางวัตถุ เช่น โครงสร้างพื้นฐาน ถนน สะพาน คลอง และสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ เช่น ภูมิประเทศ เช่น สภาพดิน ลุ่มน้ำ และอุณหภูมิ มีระบบชลประทานและแหล่งน้ำเพื่อการเจริญเติบโตของพืช มีถนนขนส่งสินค้าและสินค้าสู่ตลาด
2. เศรษฐกิจ สภาพการถือครองที่ดิน ระบบขาย-ซื้อ ระบบราคา เงื่อนไขหนี้ ระบบการกู้ยืม และแหล่งที่มาของรายได้ ความยากจนของประชาชนในพื้นที่จะส่งผลต่อการลงทุนด้านการผลิตและนำไปสู่การสูญเสียการถือครองที่ดิน ส่งผลให้เกิดความรู้สึกมั่งม้นในการพัฒนา
3. การเมือง ได้แก่ นโยบายการพัฒนารัฐบาล ซึ่งอาจแตกต่างกันไปตามยุคสมัย เช่น การพัฒนารากฐานการพัฒนาประเทศ มีการลงทุนด้านสาธารณูปโภค สร้างถนนสายสำคัญ สร้างเขื่อน โรงไฟฟ้า ฯลฯ
4. สังคม ซึ่งเป็นเรื่องของค่านิยมความเชื่อของคนในสังคม ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล การรวมกลุ่ม และอิทธิพลของกลุ่มที่ส่งผลต่อพฤติกรรมชีวิตและความสัมพันธ์ของคนในชุมชน
5. เทคโนโลยี เป็นผลจากการสร้างมนุษย์ เพื่อใช้ในการพัฒนาความเป็นอยู่ของประชาชนให้สบายขึ้น เป็นสิ่งสำคัญในการเลือกใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมโดยไม่ก่อให้เกิดผลเสียต่อสิ่งแวดล้อม ผู้คน และความสัมพันธ์ระหว่างประชาชน ในสังคมไทยเรามีเทคโนโลยีที่เหมาะสมมากมาย ได้แก่ ภูมิ

ปัญญาชาวบ้าน ที่นักพัฒนาต้องรู้จักใช้งานและผสมผสานกับเทคโนโลยีสมัยใหม่ให้เกิดประโยชน์สูงสุด

กาย อารมณ์ สังคม ปัญญา : ผสมผสานขยายฐานสู่การพัฒนาคุณภาพชีวิต

การยกระดับคุณภาพชีวิตและการศึกษาของประชาชนให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีและส่งเสริมเรียนรู้ตลอดชีวิต ทั้งในด้านทฤษฎีและปฏิบัติ ดังนี้ (ชยพร ชื่นรุ่งโรจน์, 2559; พระครูวินัยธรอำนาจ พลปุณโย, 2561; สหัชชัย อินวงศ์วาร, 2554)

1. การพัฒนาคุณภาพชีวิตทางด้านร่างกาย บุคคลจะต้องมีสุขภาพร่างกายที่ดี ปราศจากโรคภัยจากการได้รับการตอบสนองความต้องการพื้นฐานเหมาะสม เน้นเรื่องสุขภาพ รู้จักกินอาหารที่ถูกสุขอนามัยและครบ 5 หมู่อาหาร หาเวลาพักผ่อนและออกกำลังกายอย่างสม่ำเสมอ เพื่อสุขภาพร่างกายที่แข็งแรง

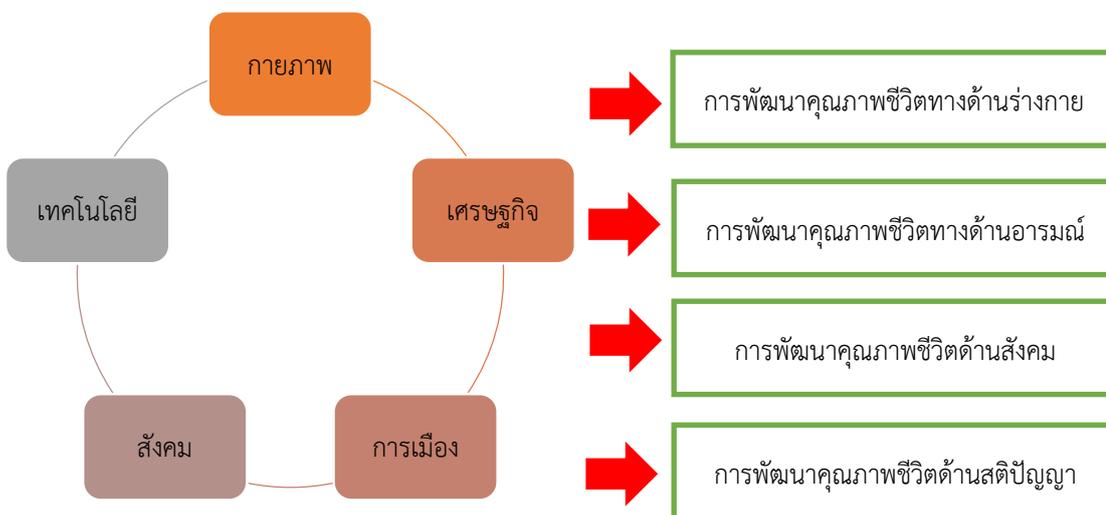
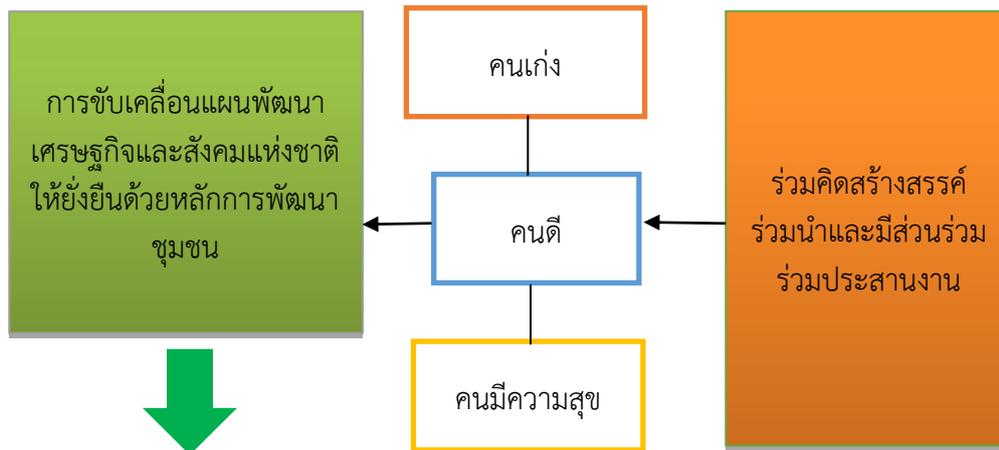
2. การพัฒนาคุณภาพชีวิตทางด้านอารมณ์ ต้องมีสุขภาพจิตที่ดี ร่าเริง ปราศจากความวิตกกังวล พอใจกับชีวิต ครอบครัว และสังคมในสภาพแวดล้อมที่ดี ปลอดภัยต่อชีวิตและทรัพย์สินเพื่อส่งเสริมสุขภาพจิตที่ดี รู้วิธีควบคุมอารมณ์โดยหมั่นฝึกฝนการกิน ทำงานอดิเรก การมีส่วนร่วมในกิจกรรมสันทนาการ ฝึกสมาธิ ฯลฯ

3. การพัฒนาคุณภาพชีวิตทางด้านสังคม บุคคลที่สามารถอยู่ได้ภายใต้บรรทัดฐานและค่านิยมทางสังคมในฐานะสมาชิกของสังคมโดยปกติคือการสร้างการยอมรับและยกย่องจากสังคม รวมถึงการเข้าร่วมกิจกรรมกับเพื่อน ๆ หรือจากองค์กรต่างๆที่จัดขึ้นโดยใช้เวลาว่างในการให้บริการชุมชน และประพฤติตนตามหลักศีลธรรมจรรยา ฯลฯ

4. การพัฒนาคุณภาพชีวิตทางด้านสติปัญญา เป็นการเพิ่มทักษะความรู้ให้กับตัวเอง เช่น การอ่านหนังสือ เข้าร่วมอบรมเพื่อเพิ่มพูนความรู้ ทักษะและประสบการณ์ในด้านต่างๆ ศึกษาข้อมูลด้วยตนเองจากสื่อสารสนเทศ วิทยุ โทรทัศน์ และอินเทอร์เน็ต รวมถึงการสังเกตและติดตามการเปลี่ยนแปลงของสิ่งแวดล้อม

สรุป

การขับเคลื่อนแผนพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติให้มีความยั่งยืนด้วยหลักการพัฒนาชุมชนตั้งแต่ฉบับแรกจนถึงฉบับปัจจุบัน สามารถเชื่อมสู่การพัฒนาและเป้าหมายสำคัญของชุมชนและสังคมได้อย่างเหมาะสม สามารถสรุปเป็นองค์ความรู้ใหม่ได้ดังนี้

ภาพ 1 องค์ความรู้ใหม่เกี่ยวกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ
สู่การพัฒนาชุมชนเพื่อคุณภาพชีวิต

จากภาพ 1 องค์ความรู้ใหม่เกี่ยวกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติสู่การพัฒนาชุมชนเพื่อคุณภาพชีวิต พบว่า คนเก่ง คนดี และคนมีความสุขสามารถต่อยอดความคิดเพื่อร่วมคิดสร้างสรรค์ กิจกรรมทุกกิจกรรม ขึ้นตอน และดำเนินการโดยประชาชน มีการวัดและประเมินผลตรวจสอบเพื่อเป็นแนวทางในการปรับปรุงและแก้ไข ภายใต้การร่วมนำและมีส่วนร่วมของประชาชนในโครงการต่าง ๆ ก่อเกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของและความรักผูกพันต่อโครงการนั้น ๆ ที่ร่วมประสานงานเพื่อเป้าหมายสูงสุด คือ ความเป็นอยู่ที่ดีผสมผสานขยายฐานสู่การพัฒนาคุณภาพชีวิต ทั้ง

การพัฒนาคุณภาพชีวิตทางด้านร่างกาย ต้องมีสุขภาพร่างกายที่สมบูรณ์แข็งแรง การพัฒนาคุณภาพชีวิตทางด้านอารมณ์ที่สมบูรณ์ร่าเริงแจ่มใส การพัฒนาคุณภาพชีวิตทางด้านสังคม ภายใต้บรรทัดฐานและค่านิยมทางสังคมอย่างปกติสุข และการพัฒนาคุณภาพชีวิตทางด้านสติปัญญา เป็นการเพิ่มทักษะทางด้านความรู้ให้กับตนเองเพื่อติดตามการเปลี่ยนแปลงอย่างสม่ำเสมอ

บรรณานุกรม

- ชยพร ชื่นรุ่งโรจน์. (2559). *ชุมชนและการพัฒนาชุมชน*. เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ณัฐวุฒิ ททรัพย์อุปลัมภ์. (2558). *ทฤษฎีและหลักการพัฒนาชุมชน*. จันทบุรี : สาขาวิชาการพัฒนาชุมชน คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี.
- ประทีป มากมิตร และอารีย์ สุขสวัสดิ์. (2560). ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จต่อการพัฒนาชุมชนพูนบำเพ็ญ เขตภาษีเจริญ กรุงเทพมหานคร. *วารสารมนุษยสังคมปริทัศน์*, 19(2), 95-105.
- พระครูวินัยธรอำนาจ พลบุญโญ. (2561). ปัญหาและหลักการพัฒนาคุณภาพชีวิตในศตวรรษที่ 21. *วารสารพุทธมัตต์ ศูนย์วิจัยธรรมศึกษา สำนักเรียนวัดอาวุธวิกสิตาราม*, 3(2), 27 - 35.
- สรรเสริญ วงศ์ชะอุ่ม. (2554). *การวางแผนพัฒนาประเทศ*. นนทบุรี: บริษัท ศูนย์การพิมพ์เพชรรุ่งจำกัด.
- สหัชชัย อินวงศ์วาร. (2554). *คุณภาพชีวิตกับการพัฒนาที่ยั่งยืน*. เรียกใช้เมื่อ 12 สิงหาคม 2564 จาก <https://sahutchaisocialwork.wordpress.com/>.
- สัญญา สัญญาวิวัฒน์. (2526). *การพัฒนาชุมชน*. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). *นโยบายสังคมและคุณภาพชีวิต*. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.
- สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2559). *แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ*. เรียกใช้เมื่อ 20 สิงหาคม 2564 จาก <https://www.nesdc.go.th/download>
- สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2559). *ร่างแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564)*. เรียกใช้เมื่อ 20 สิงหาคม 2564 จาก https://www.nesdc.go.th/ewt_w3c/ewt_news.php?nid=5958&filename.
- สิริยา รัตนช่วย. (2560). การพัฒนาชุมชนท้องถิ่นภายใต้พลวัตของโลกยุคใหม่. *วารสารการเมืองการปกครอง*, 7(1), 72-87.
- Prosoft Family. (2561). *แนวทางในการพัฒนาคุณภาพชีวิต*. เรียกใช้เมื่อ 13 สิงหาคม 2564 จาก <https://prosoftfamily.softbankthai.com/Article/Detail/28929>.
- United Nations. (2016). *Meaning of community development*. Bangkok: Sweet pepper Graphic.

**แนวทางการตรวจสอบและสร้างความโปร่งใสการจัดซื้อจัดจ้าง
ตามพระราชบัญญัติการจัดซื้อจัดจ้างและการบริหารพัสดุภาครัฐ 2560**
**GUIDELINES FOR AUDITING AND BUILDING PROCUREMENT
TRANSPARENCY ACCORDING TO THE GOVERNMENT PROCUREMENT AND
SUPPLIES ADMINISTRATION ACT 2017**

พระฉัตรมงคล วรมงคล (วงศ์ธรรม)

Phra Chatmongkol Waramongkhalo (Wongtham)

นักวิชาการอิสระ (วัดชัยภูมิพิทักษ์)

Independent scholar (Chaiyaphum Pitak Temple)

Chat4chat007@gmail.com

พระมหานรินทร์ สุรปญโญ ดร. (เอมพันธ์)

Phramaha Narin Surapanyo Ph.D. (Emphan)

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ชัยภูมิ

Mahachulalongkornrajavidyalaya University Chaiyaphum Sangha College

Narinpempa123@hotmail.commail.com

วันที่รับบทความ (Received) : 4 มีนาคม 2565

วันที่แก้ไขบทความ (Revised) : 17 มีนาคม 2565

วันที่ตอบรับบทความ (Accepted) : 28 เมษายน 2565

บทคัดย่อ

ในปีงบประมาณ 2560 กระทรวงการคลังมีการออกพระราชบัญญัติจัดซื้อจัดจ้างและการบริหารพัสดุภาครัฐ พ.ศ. 2560 ฉบับใหม่เพื่อให้สอดคล้องกับกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับ และสภาวะการณ์ปัจจุบัน อันมีรายละเอียดวิธีปฏิบัติที่แตกต่างจากระเบียบเกี่ยวกับพัสดุการจัดซื้อจัดจ้างหรือการบริหารพัสดุเดิม ดังนั้นผู้ตรวจสอบภายในจำเป็นต้องมีความรู้ความเข้าใจในการปฏิบัติงานให้มีความถูกต้องว่าสาระสำคัญใดบ้างที่แตกต่างจากระเบียบเดิม เพื่อการปฏิบัติงานให้เป็นไปตามระเบียบใหม่ สามารถตรวจสอบกระบวนการจัดซื้อจัดจ้างให้เป็นไปอย่างถูกต้องเป็นไปตามที่ระเบียบกำหนด และสามารถให้ข้อเสนอแนะแก่หน่วยรับตรวจได้เป็นแนวทางการตรวจสอบการจัดซื้อจัดจ้างตามพระราชบัญญัติการจัดซื้อจัดจ้างและการบริหารพัสดุภาครัฐ พ.ศ. 2560 เพื่อใช้เป็นแนวทางในการตรวจสอบ การดำเนินการจัดซื้อจัดจ้างให้เป็นไปตามกฎ ระเบียบ หลักเกณฑ์และประกาศของทางราชการ รวมทั้งหลักเกณฑ์ใช้ในการบริหารงานฝ่ายต่างๆ สำหรับเจ้าหน้าที่ตรวจสอบภายในเจ้าหน้าที่พัสดุ เจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานด้านการเบิกจ่ายเงิน ผู้บริหาร และผู้ที่เกี่ยวข้อง ใช้เป็นแนวทางในการตรวจสอบและปฏิบัติงานของหน่วยงานให้เป็นไปอย่างถูกต้อง ความโปร่งใส ประหยัด และประสิทธิภาพมีผลต่อการดำเนินการลดความเสี่ยงแต่ละขั้นตอนการจัดซื้อจัดจ้างทำให้สามารถปฏิบัติงานได้อย่างถูกต้องและเกิดผลประโยชน์ในการปฏิบัติงาน

คำสำคัญ: พระราชบัญญัติการจัดซื้อจัดจ้างและบริหารพัสดุภาครัฐ พ.ศ. 2560, การตรวจสอบ, ความโปร่งใส, การจัดซื้อจัดจ้าง.

Abstract

In fiscal year 2017, the Ministry of Finance A new government procurement and supplies management act 2017 has been issued to comply with the laws regulations and the current situation which has details of procedures that differ from the previous rules for procurement or management of supplies. Therefore, internal auditors need to have knowledge and understanding of the operation to be accurate as to what material differences are from the previous regulations to operate in accordance with the new regulations able to verify the procurement process to be in accordance with the rules and regulations and can give recommendations to the inspection agencies as a guideline for procurement audits according to the Government Procurement and Supplies Management Act 2017 to be used as a guideline for inspection. Procurement operations shall be in accordance with the rules regulations and announcements of the government including the criteria used in the management of various departments for internal audit officers. Supplies officer Disbursement worker Executive And those who are interested used as a guideline for inspection and operation of the agency to be correct. Transparent Save And effective. It affects the implementation of risk reductions at each procurement process, enabling them to operate properly and gain operational benefits.

Keywords: Government Procurement and Supplies Management Act (2 0 1 7), Inspection, Transparency, Procurement.

บทนำ

เมื่อวันที่ 24 กุมภาพันธ์ 2560 ที่ผ่านมาพระราชบัญญัติการจัดซื้อจัดจ้างและการบริหารพัสดุภาครัฐ พ.ศ. 2560 ได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษาให้ใช้บังคับเมื่อพ้นกำหนด 180 วัน นับแต่วันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป ซึ่งมีผลใช้บังคับตั้งแต่วันที่ 23 สิงหาคม 2560 เป็นต้นไป เพื่อให้สอดคล้องกับกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับ และสภาวะการณ์ปัจจุบันอันมีรายละเอียด วิธีปฏิบัติที่แตกต่างจากระเบียบเกี่ยวกับพัสดุ การจัดซื้อจัดจ้าง หรือการบริหารพัสดุเดิม (ราชกิจจานุเบกษา, 2560 : 13)

เนื่องจากการจัดสรรงบประมาณของหน่วยงานมีปัญหา มีการทุจริตและคอร์รัปชัน ไม่มีเอกสารหลักฐาน/ข้อมูลประกอบการดำเนินการอย่างครบถ้วนและชัดเจน อาจไม่ได้ดำเนินการตามขั้นตอน ระบบการควบคุมภายในของการกำหนดความต้องการโดยไม่มีเหตุผลความจำเป็นที่เหมาะสมชัดเจน เช่น เพื่อต้องการความรวดเร็ว จนมองข้ามความจำเป็น ความถูกต้องเหมาะสมของเนื้อหาไป หรือดำเนินการตามขั้นตอนแต่มีการเร่งรีบผิดปกติ และมีความแตกต่างของปริมาณ ราคา คุณสมบัติของพัสดุ ระหว่างก่อนกับหลังได้รับจัดสรรงบประมาณ หรือความแตกต่างระหว่าง รายละเอียด/ตัวแปร/ปัจจัยสำคัญ ของโครงการ พัสดุที่เสนอของงบประมาณกับที่ได้รับอนุมัติจัดสรร เป็นต้น

ดังนั้น ผู้ตรวจสอบภายในจำเป็นต้องมีความรู้ความเข้าใจในการปฏิบัติงานให้มีความถูกต้องว่าสาระสำคัญใดบ้างที่แตกต่างจากระเบียบเดิมและปฏิบัติงานให้เป็นไปตามระเบียบใหม่ เพื่อให้สามารถตรวจสอบและปฏิบัติงานจัดซื้อจัดจ้างให้เป็นไปอย่างถูกต้อง เป็นตามที่ระเบียบกำหนด และสามารถให้ข้อเสนอแนะแก่หน่วยรับตรวจได้ คือ การจัดซื้อจัดจ้างมีกรอบการปฏิบัติงานที่เป็นมาตรฐานเดียวกัน มุ่งเน้นการเปิดเผยข้อมูลเพื่อความโปร่งใสและมีการแข่งขันอย่างเป็นธรรม คำนึงถึงวัตถุประสงค์การใช้งานเป็นสำคัญเพื่อให้เกิดความคุ้มค่าในการใช้จ่ายเงิน เน้นการวางแผนและประเมินผลเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผล ส่งเสริมให้ภาคประชาชนมีส่วนร่วม เพื่อตรวจสอบและป้องกันปัญหาการทุจริต และประพฤติมิชอบในการจัดซื้อจัดจ้างภาครัฐ ประกอบกับมาตรการอื่นๆ เช่น การจัดซื้อจัดจ้างด้วยวิธีการทางอิเล็กทรอนิกส์ ซึ่งจะทำให้เกิดความเปิดเผย โปร่งใสในการดำเนินการ อันจะเป็นการสร้างเชื่อมั่นให้กับสาธารณชนและก่อให้เกิดผลดีกับการจัดซื้อจัดจ้างภาครัฐให้เป็นที่ยอมรับโดยทั่วไป (สภานิติบัญญัติแห่งชาติ, 2559 : 58)

ในบทความวิชาการนี้ ผู้เขียนมุ่งเขียนอธิบายในประเด็นต่อไปนี้เป็น พระราชบัญญัติการจัดซื้อจัดจ้างและบริหารพัสดุภาครัฐ พ.ศ. 2560 การตรวจสอบ ความโปร่งใส และหลักเกณฑ์การจัดซื้อจัดจ้าง เป็นต้น

พระราชบัญญัติการจัดซื้อจัดจ้างและบริหารพัสดุภาครัฐ พ.ศ. 2560

ตารางสรุปสาระสำคัญของพระราชบัญญัติการจัดซื้อจัดจ้างและบริหารพัสดุภาครัฐ พ.ศ. 2560 (ราชกิจจานุเบกษา, 2560 : 13-54)

ที่	ประเด็น	สรุปเนื้อหา	มาตรา
1	วันใช้บังคับ	เมื่อพ้นกำหนด 180 วันนับแต่วันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป (24 กุมภาพันธ์ 2560) มีผลบังคับใช้ วันที่ 23 สิงหาคม 2560 เป็นต้นไป	2
2	พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ	ราชการส่วนกลาง, ราชการส่วนภูมิภาค, ราชการส่วนท้องถิ่น, รัฐวิสาหกิจตามกฎหมายว่าด้วยวิธีการงบประมาณ, องค์การมหาชน, องค์การอิสระ, องค์การตามรัฐธรรมนูญ, หน่วยราชการของศาล, มหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ, หน่วยงานสังกัดรัฐสภา หรือในกำกับของรัฐสภา, หน่วยงานอิสระของรัฐ และหน่วยงานอื่นตามที่กำหนดในกฎกระทรวง	4
3	หลักการตามพระราชบัญญัติ	การจัดซื้อจัดจ้างและการบริหารพัสดุของหน่วยงานของรัฐต้องก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่หน่วยงานของรัฐ และต้องสอดคล้องกับหลักการ ดังต่อไปนี้ 1. คุ้มค่า 2. โปร่งใส (ต้องกระทำโดยการเปิดเผย เปิดโอกาสให้มีการแข่งขันอย่างเป็นธรรม) 3. มีประสิทธิภาพ และประสิทธิผล 4. ตรวจสอบได้	8
4	การมีส่วนร่วมของประชาชนและ	ให้หน่วยงานของรัฐจัดให้ภาคประชาชนมีส่วนร่วมในการสังเกตการณ์ตั้งแต่การจัดทำร่าง TOR จนถึงสิ้นสุดโครงการ	16-18

	ข้อตกลงคุณธรรม ตามโครงการความร่วมมือป้องกัน ทุจริตในการจัดซื้อจัด จ้างภาครัฐ	รวมทั้งในหน่วยงานเจ้าของโครงการ ผู้เสนอราคา และผู้ สังเกตการณ์ จัดทำบันทึกข้อตกลงคุณธรรม ตามข้อกำหนดของ คณะกรรมการ ค.ป.ท. (สำหรับโครงการที่มีขนาดใหญ่ และเป็น โครงการที่คณะกรรมการนโยบายการจัดซื้อจัดจ้างฯ แจ้งให้ หน่วยงานของรัฐจัดทำข้อตกลงคุณธรรม)	
5	คณะกรรมการตาม พระราชบัญญัติ	มี 5 คณะ ดังนี้ 1. คณะกรรมการนโยบายการจัดซื้อจัดจ้างและการบริหาร พัสดุภาครัฐ มีอำนาจกำหนดนโยบาย กฎระเบียบ 2. คณะกรรมการวินิจฉัยปัญหาการจัดซื้อจัดจ้างและการ บริหารพัสดุภาครัฐ มีอำนาจตีความและวินิจฉัยปัญหา ข้อหาหรือ เกี่ยวกับการปฏิบัติตาม พรบ. กฎกระทรวง หรือระเบียบที่ออก ตามความใน พรบ.นี้ 3. คณะกรรมการราคากลางและขึ้นทะเบียนผู้ประกอบการ มี อำนาจในการกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการกำหนดราคากลาง 4. คณะกรรมการความร่วมมือป้องกันการทุจริต (ค.ป.ท.) มี อำนาจในการกำหนดแนวทางการทำข้อตกลงคุณธรรม 5. คณะกรรมการพิจารณาอุทธรณ์และข้อร้องเรียน มีอำนาจ ในการพิจารณาข้อร้องเรียน พิจารณาอุทธรณ์	20,27, 32,37
6	วิธีจัดซื้อจัดจ้าง	การจัดซื้อจัดจ้างพัสดุอาจกระทำได้โดยวิธี ดังต่อไปนี้ 1. วิธีประกาศเชิญชวนทั่วไป (เดิมคือ วิธีประกวดราคา, e- Auction, e-market, e-bidding) 2. วิธีคัดเลือก (เดิมคือ วิธีตกลงราคา, วิธีพิเศษ, วิธีกรณีพิเศษ) 3. วิธีเฉพาะเจาะจง (เดิมคือ วิธีตกลงราคา, วิธีพิเศษ, วิธีกรณี พิเศษ) การจัดซื้อจัดจ้างให้ใช้วิธีประกาศเชิญชวนก่อน <u>เว้นแต่</u> - ประกาศแล้ว ไม่มีผู้ยื่นข้อเสนอ - เป็นพัสดุที่มีคุณลักษณะเฉพาะเป็นพิเศษ หรือซับซ้อน - จำเป็น เร่งด่วน - มีข้อจำกัดด้านเทคนิค ต้องระบุชี้ข้อ - ต้องซื้อจากต่างประเทศ - พัสดุลับ - งานจ้างซ่อม - กรณีอื่นตามที่กำหนดในกฎกระทรวง การซื้อจัดจ้างให้ใช้เฉพาะเจาะจงก่อน <u>เว้นแต่</u> - ใช้วิธีประกาศเชิญชวนและวิธีคัดเลือกแล้ว แต่ไม่มีผู้ยื่น ข้อเสนอ/ไม่มี - การจัดซื้อจัดจ้างในวงเงินที่ไม่เกินวงเงินตามที่กำหนดใน กฎกระทรวง	55,56

10	การทำสัญญา	<p>ต้องทำสัญญาตามแบบที่คณะกรรมการนโยบายกำหนด เว้นแต่</p> <ul style="list-style-type: none"> - เห็นว่าข้อสัญญาอาจเสียเปรียบ ไม่รัดกุม ต้องการแก้ไขต้องส่งอัยการเห็นชอบ - กรณีไม่อาจทำสัญญาตามแบบที่กำหนด จำเป็นต้องร่างใหม่ต้องส่งอัยการเห็นชอบ - กรณีจำเป็นต้องทำเป็นภาษาต่างประเทศ ให้ทำสัญญาเป็นภาษาอังกฤษ และสรุปสาระสำคัญเป็นภาษาไทย ตามหลักเกณฑ์ของคณะกรรมการนโยบายกำหนด - กรณีไม่ทำสัญญาตามแบบ ต้องส่งอัยการพิจารณาภายหลัง หากอัยการเห็นชอบถือว่าสมบูรณ์ แต่หากไม่เห็นชอบต้องให้แก้ไขสัญญาตามความเห็นอัยการ ทั้งนี้สัญญาที่มีการแก้ไข หากคู่สัญญาไม่ยอมลงนาม ให้ถือว่าโมฆะ ซึ่งผลที่ตกเป็นโมฆะนั้นหากมีความเสียหายจะต้องมีผู้รับผิดชอบ <p>สามารถทำข้อตกลงแทนการทำสัญญาได้ตามเงื่อนไขที่กำหนดตามมาตรา 96</p> <p>เมื่อลงนามในสัญญาแล้วจะแก้ไม่ได้ เว้นแต่ ผู้มีอำนาจอนุมัติให้แก้ไขได้ ตามเงื่อนไขที่กำหนดในมาตรา 97</p>	93,96, 97,98
11	การบริหารสัญญาและการตรวจรับพัสดุ	<p>การดำเนินการตามสัญญา คณะกรรมการตรวจรับพัสดุ รับผิดชอบการบริหารสัญญา/ข้อตกลง และการตรวจรับพัสดุ การจัดซื้อจัดจ้างมีวงเงินเล็กน้อย จะแต่งตั้งบุคคลหนึ่ง บุคคลใดเป็นผู้ตรวจรับพัสดุนั้นก็ได้</p>	100
12	การงด ลดค่าปรับหรือการขยายเวลา	<p>มี 4 กรณี ดังนี้</p> <ol style="list-style-type: none"> (1) เหตุเกิดจากความผิดหรือความบกพร่องของหน่วยงานของรัฐ (2) เหตุสุดวิสัย (3) เหตุเกิดจากพฤติการณ์อันหนึ่งอันใดที่คู่สัญญาไม่ต้องรับผิดชอบตามกฎหมาย (4) เหตุอื่นตามที่กำหนดในกฎกระทรวง 	102
13	การบอกเลิกสัญญา	<p>มี 4 กรณี ดังนี้</p> <ol style="list-style-type: none"> (1) เหตุตามที่กฎหมายกำหนด (2) เหตุอันเชื่อได้ว่าผู้ขายหรือผู้รับจ้างไม่สามารถส่งมอบงานหรือทำงานให้แล้วเสร็จได้ภายในเวลาที่กำหนด (3) เหตุอื่นตามที่กำหนดไว้ใน พรบ.นี้ หรือในสัญญา หรือข้อตกลง (4) เหตุอื่นตามระเบียบที่รัฐมนตรีกำหนด 	103
14	การทิ้งงาน	<p>มี 6 กรณี ดังนี้</p> <ol style="list-style-type: none"> (1) ได้รับการคัดเลือกแล้วไม่ยอมไปทำสัญญาหรือข้อตกลงเป็นหนังสือภายในเวลาที่กำหนด 	109

		<p>(2) คู่สัญญา/ผู้รับจ้างช่วง ไม่ปฏิบัติตามสัญญาหรือข้อตกลงเป็นหนังสือ</p> <p>(3) ผู้ยื่นข้อเสนอ/คู่สัญญา กระทำการขัดขวางการแข่งขันราคาอย่างเป็นธรรม หรือไม่สุจริต</p> <p>(4) ผลการปฏิบัติตามสัญญาของที่ปรึกษาหรือผู้ให้บริการ ออกแบบหรือควบคุมงานก่อสร้างมีข้อบกพร่อง ผิดพลาด หรือก่อให้เกิดความเสียหายแก่หน่วยงานของรัฐอย่างร้ายแรง</p> <p>(5) ผู้ให้บริการงานจ้างออกแบบหรือควบคุมงานก่อสร้างที่ส่วนได้เสียกับผู้ประกอบการก่อสร้างในงานเดียวกัน</p> <p>(6) การกระทำอื่นตามที่กำหนดในกฎกระทรวง</p>	
15	การอุทธรณ์	<p>ผู้ยื่นข้อเสนอมีสิทธิอุทธรณ์เกี่ยวกับการจัดซื้อจัดจ้างพัสดุ ในกรณีที่เห็นว่าหน่วยงานของรัฐมิได้ปฏิบัติให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนด เป็นเหตุให้ตนไม่ได้รับการประกาศผลเป็นผู้ชนะหรือไม่ได้รับการคัดเลือกเป็นคู่สัญญา โดยการวินิจฉัยของคณะกรรมการพิจารณาอุทธรณ์ให้เป็นที่สุด</p> <p>ช่วงที่อยู่ในระหว่างการอุทธรณ์ ห้ามลงนามในสัญญา จนกว่าจะพ้นกำหนดระยะเวลาการพิจารณาอุทธรณ์ เว้นแต่ วิธีคัดเลือกกรณีจำเป็นเร่งด่วน วิธีเฉพาะเจาะจง หรือวงเงินเล็กน้อยที่ไม่ต้องทำข้อตกลง</p>	114
16	บทกำหนดโทษ	<p>ผู้ใดเป็นเจ้าของหน้าที่ หรือเป็นผู้มีอำนาจหน้าที่ในการดำเนินการเกี่ยวกับการจัดซื้อจัดจ้าง หรือการบริหารพัสดุปฏิบัติหรือละเว้นการปฏิบัติหน้าที่โดยมิชอบ เพื่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้หนึ่งผู้ใด หรือโดยทุจริต ต้องระวางโทษจำคุก ตั้งแต่ 1 ปีถึง 10 ปี หรือปรับตั้งแต่ 20,000 บาท ถึง 200,000 บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ ผู้ใดเป็นผู้ใช้หรือผู้สนับสนุนในการกระทำความผิด ผู้นั้นต้องระวางโทษเท่ากับผู้กระทำความผิด</p>	120

บังคับใช้กับหน่วยงานของรัฐ เช่น ราชการส่วนกลาง, ราชการส่วนภูมิภาค, ราชการส่วนท้องถิ่น รัฐวิสาหกิจ, ตามกฎหมายว่าด้วยวิธีงบประมาณ เป็นต้น ซึ่งหลักการการจัดซื้อจัดจ้างและการบริหารพัสดุของหน่วยงานของรัฐ ต้องก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่หน่วยงานของรัฐ และต้องสอดคล้องกับหลักการคุ้มค่าโปร่งใส มีประสิทธิภาพ ประสิทธิผล และตรวจสอบได้ รวมทั้งการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนและผู้ประกอบการในการป้องกันการทุจริต และประพฤติมิชอบ ตามข้อตกลงคุณธรรม เพื่อยกระดับความโปร่งใสของโครงการจัดซื้อจัดจ้างของแต่ละหน่วยงาน

การตรวจสอบ

การตรวจสอบ (Inspection) หมายถึง การวัดผลผลิตจากกระบวนการเปรียบเทียบกับสิ่งที่เรากำหนดไว้ ซึ่งคำตอบจะมีอยู่เพียง 2 คำตอบเสมอ คือ ผ่านหรือไม่ผ่าน ที่มีทั้งการตรวจสอบทางการเงิน การตรวจสอบทางการปฏิบัติงาน การตรวจสอบการทุจริต การตรวจสอบคอมพิวเตอร์ การ

ตรวจสอบเทคโนโลยีสารสนเทศ เป็นต้น (จริยญา สะเริญรัมย์, 2555 : Online) ตรวจสอบได้โดยมีการเก็บข้อมูลการจัดซื้อจัดจ้างและการบริหารพัสดุอย่างเป็นระบบ เพื่อประโยชน์ในการตรวจสอบ ดังนี้

1. การตรวจสอบเกี่ยวกับความต้องการในการจัดซื้อจัดจ้าง

- 1) ตรวจสอบว่าการกำหนดความต้องการพัสดุเป็นไปโดยถูกต้องเหมาะสม
- 2) ตรวจสอบว่ามีการตอบสนองความต้องการพัสดุโดยถูกต้องเหมาะสม
- 3) มีการสำรวจความต้องการ ศึกษาความเป็นไปได้ของโครงการ หรือมีการประมาณการ/พิจารณาเกี่ยวกับความเป็นไปได้ในการจัดหาพัสดุ ต้นทุนค่าใช้จ่ายแหล่งขาย ความเสี่ยงปัญหาและมาตรการป้องกันแก้ไข สำรองรองรับ
- 4) มีกรอบแผนการดำเนินโครงการ การใช้งานพัสดุ
- 5) มีการกำหนดใช้หลักเกณฑ์การกำหนดความต้องการกับโครงการพัสดุที่มีลักษณะประเภทเดียวกัน

2. ตรวจสอบว่ามีการตอบสนองความต้องการพัสดุโดยถูกต้องเหมาะสม

- 1) มีการพิจารณาวิเคราะห์ตรวจสอบ/สอบทานการกำหนดความต้องการ
- 2) มีการพิจารณาจัดลำดับ กำหนดหลักเกณฑ์การปรับลด จัดสรรความต้องการงบประมาณ
- 3) มีการให้คำปรึกษาเสนอแนะกำหนดมาตรการวิธีการช่วยเหลือ ไม่ได้รับงบประมาณ/ไม่เพียงพอ

3. ตรวจสอบว่ามีการกำหนดขั้นตอนวิธีการและปฏิบัติเป็นไปโดยถูกต้องเหมาะสมตามแผน ฎระเบียบข้อบังคับและการควบคุมภายใน

- 1) การขอจัดซื้อจัดจ้าง
- 2) การเผยแพร่ข้อมูลการจัดซื้อจัดจ้าง
- 3) การคัดเลือกผู้ขาย/ผู้รับจ้าง
- 4) การสั่งซื้อ/ส่งจ้าง
- 5) การควบคุมงานและหรือการตรวจรับ/การจ้างพัสดุ
- 6) การดำเนินการจัดหาพัสดุโดยวิธีเฉพาะเจาะจง
- 7) เรื่องอื่นๆ

ต้องมีการจัดทำแผนจัดซื้อจัดจ้าง หรืออนุมัติรายการจัดซื้อจัดจ้างตามแผนการจัดซื้อ/จ้าง (เช่น แผนแผนจัดซื้อจัดจ้างไปพร้อมกับรายงานขอซื้อ/จ้าง) มีการเผยแพร่ข้อมูลให้ทั่วถึงและรัดกุมปลอดภัย (เช่น เผยแพร่โดยใช้สื่อหลายรูปแบบเผยแพร่ต่อแหล่งขายให้มากที่สุดเท่าที่จำเป็นเป็นไปได้) กำหนดสเปคพัสดุอย่างมีหลักเกณฑ์ที่เหมาะสม (เช่น หลักเกณฑ์ประโยชน์ใช้สอย/คุณสมบัติต้นทุนแหล่งขาย มีผู้เชี่ยวชาญร่วมกำหนดสเปค) แต่งตั้งผู้ปฏิบัติงานโดยเฉพาะอย่างยิ่งคณะกรรมการโดยคำนึงถึงความรู้ความสามารถประสบการณ์ความพร้อมความเป็นกลาง และจัดทำรายงานหลักฐานข้อเท็จจริงประกอบการปฏิบัติงานทุกครั้ง ถ้าเป็นไปได้กรณีจำเป็น โดยเฉพาะอย่างยิ่งหลักฐานการปฏิบัติงานของคณะกรรมการ

1.ตรวจสอบการจัดทำแผนการจัดซื้อจัดจ้างของหน่วยรับตรวจ ให้เป็นไปตามระเบียบข้อ 6 กำหนดโดย เมื่อหน่วยงานได้รับความเห็นชอบวงเงินงบประมาณที่จะใช้ในการจัดซื้อจัดจ้างจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องหรือผู้มีอำนาจในการพิจารณางบประมาณแล้ว หน่วยงานต้องดำเนินการดังนี้

1.เจ้าหน้าที่หรือผู้ที่ได้รับมอบหมายในการปฏิบัติงานจัดทำแผนการจัดซื้อจัดจ้างประจำปีเสนอหัวหน้าหน่วยงานเพื่อขอความเห็นชอบ ซึ่งแผนการจัดซื้อจัดจ้างประจำปีจะต้องมีรายการอย่างน้อย ดังต่อไปนี้

- 1)ชื่อโครงการที่จะจัดซื้อจัดจ้าง
- 2)วงเงินที่จะจัดซื้อจัดจ้างโดยประมาณ
- 3)ระยะเวลาที่คาดว่าจะจัดซื้อจัดจ้าง
- 4)รายการอื่นตามที่กรมบัญชีกลางกำหนด

2.ตรวจสอบหลักฐานการเผยแพร่แผนการจัดซื้อจัดจ้างประจำปี โดยหัวหน้าเจ้าหน้าที่ประกาศเผยแพร่แผนระบบเครือข่ายสารสนเทศของกรมบัญชีกลางและของหน่วยงานของรัฐตามวิธีการที่กรมบัญชีกลางกำหนด และให้ปิดประกาศโดยเปิดเผย ณ สถานที่ปิดประกาศของหน่วยงานของรัฐนั้น (หากหน่วยงานของรัฐไม่ได้ประกาศเผยแพร่แผนการจัดซื้อจัดจ้างโครงการใดในระบบเครือข่ายสารสนเทศของกรมบัญชีกลาง จะไม่สามารถดำเนินการจัดซื้อจัดจ้างในโครงการนั้นได้)

กรณีดังต่อไปนี้ หน่วยงานไม่ต้องจัดทำแผนการจัดซื้อจัดจ้างประจำปีและประกาศสารสนเทศของกรมบัญชีกลาง

1)กรณีที่มีความจำเป็นเร่งด่วนหรือเป็นพัสดุที่ใช้ในราชการลับ ทั้งนี้ ตามมาตรา 56 (1) (ค) หรือ (ฉ)

2)กรณีที่มีวงเงินในการจัดซื้อจัดจ้างตามที่กำหนดในกฎกระทรวงหรือมีความจำเป็นต้องใช้พัสดุโดยฉุกเฉินหรือเป็นพัสดุที่จะขายทอดตลาด ทั้งนี้ ตามมาตรา 56 (2) (ข) (ง) หรือ (ฉ)

3)กรณีที่เป็นงานจ้างที่ปรึกษาที่มีวงเงินค่าจ้างตามที่กำหนดในกฎกระทรวงหรือที่มีความจำเป็นเร่งด่วนหรือที่เกี่ยวกับความมั่นคงของชาติ ทั้งนี้ ตามมาตรา 70 (3) (ข) หรือ (ฉ)

4)กรณีที่เป็นงานจ้างออกแบบหรือควบคุมงานก่อสร้างที่มีความจำเป็นเร่งด่วนหรือที่เกี่ยวกับความมั่นคงของชาติตามมาตรา 82 (3)

3.หน่วยงานต้องรีบดำเนินการจัดซื้อจัดจ้างให้เป็นไปตามแผนและขั้นตอน เพื่อให้พร้อมที่จะทำสัญญาหรือข้อตกลงได้ทันทีเมื่อได้รับอนุมัติทางการเงินแล้วในกรณีที่มีความจำเป็น ต้องเปลี่ยนแปลงแผนการจัดซื้อจัดจ้างประจำปี ให้เจ้าหน้าที่หรือผู้ที่ได้รับมอบหมายในการปฏิบัติงานนั้นจัดทำรายงานพร้อมระบุเหตุผลที่ขอเปลี่ยนแปลงเสนอหัวหน้าหน่วยงานของรัฐเพื่อขอความเห็นชอบ และเมื่อได้รับความเห็นชอบแล้วให้ดำเนินการตาม ระเบียบข้อ 6 วรรคสาม ต่อไป

2.สอบทานกระบวนการตรวจสอบผู้มีผลประโยชน์ร่วมกันของหน่วยงานให้เป็นไปตามระเบียบข้อ 8-9 กำหนดโดย สอบทานการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ ว่ามีการตรวจสอบคุณสมบัติของผู้เสนอราคาแต่ละรายหรือไม่ ซึ่งเจ้าหน้าที่ต้องกำหนดให้ผู้นยื่นข้อเสนอยื่นเอกสารแสดงคุณสมบัติแยกมาต่างหาก โดยต้องมีเอกสารอย่างน้อย ดังรายการต่อไปนี้

1.ในกรณีผู้นยื่นข้อเสนอเป็นนิติบุคคล

1)ห้างหุ้นส่วนสามัญหรือห้างหุ้นส่วนจำกัด ให้ยื่นสำเนาหนังสือรับรองการจดทะเบียนนิติบุคคลบัญชีรายชื่อหุ้นส่วนผู้จัดการ ผู้มีอำนาจควบคุม (ถ้ามี) พร้อมทั้งรับรองสำเนาถูกต้อง

2)บริษัทจำกัดหรือบริษัทมหาชนจำกัด ให้ยื่นสำเนาหนังสือรับรองการจดทะเบียนนิติบุคคล หนังสือบริคณห์สนธิบัญชีรายชื่อกรรมการผู้จัดการ ผู้มีอำนาจควบคุม (ถ้ามี) และบัญชีรายชื่อผู้ถือหุ้น รายใหญ่ (ถ้ามี) พร้อมทั้งรับรองสำเนาถูกต้อง

2.ในกรณีผู้ยื่นข้อเสนอเป็นบุคคลธรรมดาหรือคณะบุคคลที่มีใช้ในนิติบุคคล ให้ยื่นสำเนาบัตรประจำตัวประชาชนของผู้ยื่น ข้อเสนอข้อตกลงที่แสดงถึงการเข้าเป็นหุ้นส่วน (ถ้ามี) สำเนาบัตรประจำตัวประชาชนของผู้เป็นหุ้นส่วน พร้อมทั้งรับรองสำเนาถูกต้อง

3.ในกรณีผู้ยื่นข้อเสนอเป็นผู้ยื่นข้อเสนอร่วมกันในฐานะเป็นผู้ร่วมค้า ให้ยื่นสำเนาสัญญาของการเข้าร่วมค้า สำเนาบัตรประจำตัวประชาชนของผู้ร่วมค้า และในกรณีที่ผู้เข้าร่วมค้าฝ่ายใดเป็นบุคคลธรรมดาที่มีได้ถือสัญชาติไทย ก็ให้ยื่นสำเนาหนังสือเดินทาง หรือถ้าผู้ร่วมค้าฝ่ายใดเป็นนิติบุคคลให้ยื่นเอกสารตามที่ระบุไว้ใน (1)

3.ตรวจสอบการจัดทำบันทึกรายงานผลการพิจารณาการจัดซื้อจัดจ้าง ให้เป็นไปตามระเบียบข้อ 10 กำหนดโดย เมื่อสิ้นสุดกระบวนการจัดซื้อจัดจ้างในแต่ละโครงการ หน่วยงานต้องจัดทำบันทึกรายงานผลการพิจารณา รายละเอียดวิธีการและขั้นตอนการจัดซื้อจัดจ้างพร้อมทั้งเอกสารหลักฐานประกอบตามรายการดังต่อไปนี้

1)รายงานขอซื้อหรือขอจ้าง

2)เอกสารเกี่ยวกับการรับฟังความคิดเห็นร่างขอบเขตของงานหรือรายละเอียดคุณลักษณะเฉพาะของพัสดุที่จะซื้อหรือจ้าง และผลการพิจารณาในครั้งนั้น (ถ้ามี)

3)ประกาศและเอกสารเชิญชวน หรือหนังสือเชิญชวน และเอกสารอื่นที่เกี่ยวข้อง

4)ข้อเสนอของผู้ยื่นข้อเสนอทุกราย

5)บันทึกรายงานผลการพิจารณาคัดเลือกข้อเสนอ

6)ประกาศผลการพิจารณาคัดเลือกผู้ชนะการจัดซื้อจัดจ้างหรือผู้ได้รับการคัดเลือก

7)สัญญาหรือข้อตกลงเป็นหนังสือ รวมทั้งการแก้ไขสัญญาหรือข้อตกลงเป็นหนังสือ (ถ้ามี)

8)บันทึกรายงานผลการตรวจรับพัสดุหน่วยงานจะต้องมีเอกสารหลักฐาน ประกอบการจัดซื้อจัดจ้าง ให้เป็นไปตามวิธีการจัดซื้อจัดจ้างนั้น

ทั้งนี้การจัดซื้อจัดจ้างที่ได้ดำเนินการผ่านระบบจัดซื้อจัดจ้างภาครัฐด้วยอิเล็กทรอนิกส์ หน่วยงานสามารถใช้เอกสารที่จัดทำในระบบจัดซื้อจัดจ้างภาครัฐด้วยอิเล็กทรอนิกส์เป็นเอกสารประกอบบันทึกรายงานผลการพิจารณาได้

4.ตรวจสอบกระบวนการจัดซื้อจัดจ้างให้เป็นไปตามระเบียบข้อ 11-14

1)การซื้อหรือจ้างเพื่อจัดทำพัสดุเอง หัวหน้าหน่วยงานต้องแต่งตั้งผู้ควบคุมรับผิดชอบในการจัดทำเองและแต่งตั้งคณะกรรมการตรวจการปฏิบัติงานโดยมีคุณสมบัติและหน้าที่เช่นเดียวกับคณะกรรมการตรวจรับพัสดุ เว้นแต่หน่วยงานที่กำหนดให้มีผู้รับผิดชอบโดยเฉพาะอยู่แล้ว

2)กรณีที่หน่วยงานประสงค์จะซื้อหรือจ้าง กับหน่วยงานของรัฐแห่งอื่น ต้องกำหนดหลักเกณฑ์วิธีการและรายละเอียดการดำเนินการซื้อหรือจ้าง ซึ่งอย่างน้อยต้องประกอบด้วย

(1)ประเภทหรือชนิดของพัสดุที่ต้องการซื้อหรือจ้าง

(2)วิธีการซื้อหรือจ้าง

(3)การทำสัญญาหรือข้อตกลงเป็นหนังสือเสนอต่อคณะกรรมการนโยบายเพื่อขอความเห็นชอบจึงสามารถดำเนินการจัดซื้อจัดจ้างตามวิธีการที่ระเบียบฯกำหนดได้

3)ห้ามมิให้หน่วยงานแบ่งซื้อหรือแบ่งจ้างโดยลดวงเงินที่จะซื้อหรือจ้างในครั้งเดียวกันเพื่อให้วิธีการซื้อหรือจ้างหรืออำนาจในการสั่งซื้อสั่งจ้างเปลี่ยนแปลงไป การพิจารณาว่าเข้าข่ายแบ่งซื้อแบ่งจ้างหรือไม่ให้พิจารณาถึงวัตถุประสงค์ในการซื้อหรือจ้างครั้งนั้นและความคุ้มค่าของทางราชการเป็นสำคัญ

5.สอบทานการจัดทำรายงานขอซื้อหรือขอจ้างให้เป็นไปตามระเบียบฯ ข้อ 15-16
เจ้าหน้าที่ต้องจัดทำรายงานขอซื้อหรือขอจ้างเสนอหัวหน้าหน่วยงานเพื่อขอความเห็นชอบ โดยเสนอผ่านหัวหน้าเจ้าหน้าที่ตามรายการดังต่อไปนี้

- 1)เหตุผลและความจำเป็นที่ต้องซื้อหรือจ้าง
 - 2)ขอบเขตของงานหรือรายละเอียดคุณลักษณะเฉพาะของพัสดุหรือแบบรูปรายการงานก่อสร้างที่จะซื้อหรือจ้าง แล้วแต่กรณี
 - 3)ราคากลางของพัสดุที่จะซื้อหรือจ้าง
 - 4)วงเงินที่จะซื้อหรือจ้าง โดยให้ระบุวงเงินงบประมาณ ถ้าไม่มีวงเงินดังกล่าวให้ระบุวงเงินที่ประมาณว่าจะซื้อหรือจ้างในครั้งนั้น
 - 5)กำหนดเวลาที่ต้องการใช้พัสดุนั้นหรือให้งานนั้นแล้วเสร็จ
 - 6)วิธีที่จะซื้อหรือจ้างและเหตุผลที่ต้องซื้อหรือจ้างโดยวิธีนั้น
 - 7)หลักเกณฑ์การพิจารณาคัดเลือกข้อเสนอ
 - 8)ข้อเสนออื่น ๆ เช่น การขออนุมัติแต่งตั้งคณะกรรมการต่าง ๆ ที่จำเป็นในการซื้อหรือจ้าง
- การออกประกาศและเอกสารเชิญชวน และหนังสือเชิญชวน

การซื้อหรือจ้างกรณีจำเป็นเร่งด่วนอันเนื่องมาจากเกิดเหตุการณ์ที่ไม่อาจคาดหมายได้ ตามมาตรา 56 วรรคหนึ่ง (1) (ค) หรือกรณีมีความจำเป็นต้องใช้พัสดุนั้นโดยฉุกเฉิน มาตรา 56 วรรคหนึ่ง (2) (ง) หรือกรณีการซื้อหรือจ้างที่มีวงเงินเล็กน้อยตามที่กำหนดในกฎกระทรวงที่ออกตามความในมาตรา 96 วรรคสอง ซึ่งไม่อาจทำรายงานตามปกติได้เจ้าหน้าที่หรือผู้ที่รับผิดชอบในการปฏิบัติงานนั้นจะทำรายงานตามวรรคหนึ่ง เฉพาะรายการที่เห็นว่าจำเป็นก็ได้

สรุป

พระราชบัญญัติจัดซื้อจัดจ้างและการบริหารพัสดุภาครัฐ พ.ศ. 2560 มีผลดีในแง่ของการช่วยให้การจัดซื้อจัดจ้างในเชิงภารกิจของรัฐ โดยมีการกำหนดจัดจ้างและการบริหารพัสดุภาครัฐเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพมาตรฐานกลางสำหรับใช้เป็นแนวทางในการดำเนินการจัดซื้อจัดจ้าง และการบริหารพัสดุของหน่วยงานของรัฐทุกแห่งเพื่อให้การจัดซื้อจัดจ้างเป็นไปด้วยความโปร่งใส คุ้มค่า มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล และสามารถตรวจสอบได้อันจะทำให้สามารถประหยัดงบประมาณของประเทศ ในการจัดซื้อจัดจ้างและการบริหารพัสดุภาครัฐ และสามารถนำเงินงบประมาณที่เหลือไปใช้ในการพัฒนาประเทศ เพื่อให้เกิดประโยชน์แก่ประชาชนมากยิ่งขึ้น และประชาชนซึ่งเป็นผู้ประกอบการเกิดความสะดวกและสามารถแข่งขันได้อย่างเป็นธรรมยิ่งขึ้น ในการปฏิบัติตามมาตรฐานกลางตามพระราชบัญญัตินี้การที่พระราชบัญญัติฉบับนี้เปิดโอกาสให้ภาคประชาชนได้มีส่วนร่วมตรวจสอบความถูกต้องในการจัดซื้อจัดจ้าง และมีการกำหนดโทษสำหรับผู้กระทำความผิดรวมทั้งมีการนำระบบอิเล็กทรอนิกส์มาใช้ถือเป็นการป้องกันการทุจริตได้อีกทางหนึ่ง

อย่างไรก็ตาม ผู้เขียนเห็นว่า สิ่งที่เป็นอุปสรรคต่อการจัดซื้อจัดจ้างไม่ใช่แค่เรื่องราคาเพียงอย่างเดียว แต่เป็นเรื่องปัญหาของคุณภาพ การกำหนดคุณลักษณะเฉพาะของพัสดุ หากกำหนด

คุณภาพหรือเทคนิคของพัสดุดำประเทศที่มีมาตรฐานการผลิตหรือมีเทคโนโลยีการผลิตที่สูงมาก อาจส่งผลกระทบต่ออุตสาหกรรมภายในประเทศเอง เนื่องจากไม่สามารถจำหน่ายได้ หรือหากจะทำให้มีคุณภาพที่เทียบเท่าจะต้องลงทุนที่สูงกว่า นอกจากนี้ การจัดเก็บข้อมูลสถิติด้านการจัดซื้อจัดจ้างภาครัฐของประเทศไทยให้มีมาตรฐานเดียวทั่วประเทศ และครอบคลุมการจัดซื้อจัดจ้างของหน่วยงานราชการทั้งส่วนกลาง ส่วนท้องถิ่นรัฐวิสาหกิจ และองค์กรอิสระ เพื่อใช้ประโยชน์ในการกำหนดนโยบายที่เหมาะสมยังคงมีปัญหา และยังไม่มียุทธศาสตร์ติดตามตรวจสอบผลการปฏิบัติงานด้านการจัดซื้อจัดจ้างของหน่วยงานภาครัฐ ว่าได้ดำเนินการในขั้นตอนต่าง ๆ ตามกฎระเบียบหรือไม่อย่างไร เช่น ไม่มีกลไกในการติดตามการประกาศข่าวประกวดราคา และการเปิดเผยผลการประกวดราคาสุดท้าย หน่วยงานรัฐจำนวนมากโดยเฉพาะในระดับท้องถิ่นยังไม่มีความพร้อมด้านบุคลากรที่รับผิดชอบด้านการจัดซื้อจัดจ้างภาครัฐ จึงจำเป็นต้องมีการยกระดับบุคลากรให้มีความรู้ด้านวิชาชีพมีประมวลจริยธรรม เพื่อเป็นแนวทางการตรวจสอบและสร้างความโปร่งใส ป้องกันการทุจริต ตลอดจนหน่วยงานจัดซื้อจัดจ้างภาครัฐขนาดเล็กก็ขาดความสามารถในการตรวจสอบภายในองค์กรที่มีประสิทธิภาพ

บรรณานุกรม

ราชกิจจานุเบกษา. พระราชบัญญัติการจัดซื้อจัดจ้างและการบริหารพัสดุภาครัฐ พ.ศ. 2560.

ฉบับกฤษฎีกา เล่ม 134 ตอนที่ 24 ก. 24 กุมภาพันธ์, 2560.

ราชกิจจานุเบกษา. ระเบียบกระทรวงการคลังว่าด้วยการจัดซื้อจัดจ้างและการบริหารพัสดุภาครัฐ พ.ศ.2560. เล่ม 134 ตอนพิเศษ 210 ง. 23 สิงหาคม, 2560.

สำนักงานสาธารณสุขอำเภอแม่ทา. แนวทางการตรวจสอบการจัดซื้อจัดจ้าง : รวบรวมโดยโปร่งใสใจ

สะอาด. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา : https://www.lamphunhealth.go.th/web_ssj/webmanager/uploads/ [29/11/2564].

อานันท์ เกียรติสารพิภพ. พระราชบัญญัติการจัดซื้อจัดจ้างและการบริหารพัสดุภาครัฐ พ.ศ. 2560. นิติกรชำนาญการพิเศษ : กลุ่มงานบริการวิชาการ 2 สำนักวิชาการ. [ออนไลน์].

แหล่งที่มา: [https://](https://www.parliament.go.th/ewtadmin/ewt/parliament_parcy/ewt_dl_link.php?nid=38658)

www.parliament.go.th/ewtadmin/ewt/parliament_parcy/ewt_dl_link.php?nid=38658 [29/11/2564].

กรมปศุสัตว์ กลุ่มตรวจสอบภายใน. คู่มือแนวทางการตรวจสอบการจัดซื้อจัดจ้าง ตาม

พระราชบัญญัติการจัดซื้อจัดจ้างและการบริหารพัสดุภาครัฐ พ.ศ 2560. [ออนไลน์].

แหล่งที่มา : [https://www.](https://www.tsri.or.th/dl/403/%E0%B8%84%E0%B8%B9%E0%B9%88%E0%B8%A1%E0%B8%B7%E0%B8%AD%E0%B8%A7)

[tsri.or.th/dl/403/%E0%B8%84%E0%B8%B9%E0%B9%88%E0%B8%A1%E0%B8%B7%E0%B8%AD%E0%B8%A7](https://www.tsri.or.th/dl/403/%E0%B8%84%E0%B8%B9%E0%B9%88%E0%B8%A1%E0%B8%B7%E0%B8%AD%E0%B8%A7) [29/11/2564].

แนวคิดการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงพุทธบูรณาการเพื่อสันติภาพ
THE DEVELOPMENT CONCEPT OF INTEGRATIVE BUDDHIST
LEADERSHIP FOR PEACE.

ปรธกร ปุระกัน

Porathaphorn Purakan

วิทยาลัยสงฆ์ชัยภูมิ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Chaiyaphum Buddhist College, Mahachulalongkornrajavidyalaya University

e-mail:ying.purakan@gmail.com

วันที่รับบทความ (Received) : 18 มีนาคม 2565

วันที่แก้ไขบทความ (Revised) : 27 มีนาคม 2565

วันที่ตอบรับบทความ (Accepted) : 28 เมษายน 2565

บทคัดย่อ

บทความวิชาการเรื่องแนวคิดการพัฒนาผู้นำเชิงพุทธบูรณาการเพื่อสันติภาพ ผลการศึกษาพบ 3 ประการ ได้แก่ (1) แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำ โดยอาศัยกระบวนการในการพัฒนาไม่ว่าจะเป็นการฝึกอบรมแบบมีกระบวนการ ขั้นตอน และวิธีการปฏิบัติตนในฐานะผู้นำหรือนักปกครองให้เหมาะสมและเป็นตัวอย่างที่ดี (2) วิธีนำหลักเชิงพุทธบูรณาการมาปรับใช้ คือ การนำหลักธรรมมาประยุกต์ใช้ในการปกครอง เช่นหลักพรหมวิหาร 4, อคติ 4 เป็นต้น ความอดทนต่อการปฏิบัติงาน มีใจหนักแน่น ไม่ยอมตกในความชั่วไม่เกรงกลัวหรือมีอคติ 4 เมื่อจะต้องตัดสินใจและไม่หวั่นไหวในโลกธรรม 8 เพื่อให้เกิดสันติภาพในหมู่คณะ ชุมชนในระดับท้องถิ่น ประเทศชาติและระดับโลก และ (3) ภาวะผู้นำมีการประสานสัมพันธ์ คือการเชื่อมโยง ผู้นำจะต้องแสดงภาวะของความมีเมตตาต่อผู้ใต้บังคับบัญชาบนพื้นฐานของการมีอุดมการณ์ อย่างชัดเจน สามารถสร้างแรงบันดาลใจให้กับผู้ตามได้อย่างต่อเนื่อง สร้างกระบวนการกระตุ้นทางปัญญาให้ผู้ตามได้เกิดการเรียนรู้ในการแก้ปัญหาด้วยสติปัญญา มีสติรู้เท่าทัน และคำนึงถึงปัจเจกบุคคล ของผู้ร่วมงาน ทุกบุคคลที่เกี่ยวข้องเพื่อความสงบและความสุขทั้งตนเองและผู้อื่น

คำสำคัญ : ภาวะผู้นำ, สันติภาพ, เชิงพุทธบูรณาการ

ABSTRACT

An academic article on the concept of integrative Buddhist leadership development for peace, the results of the study found 3 factors: (1) Leadership Development Guidelines; by using the development process, whether it is a training process, procedures, and how to behave as a leader or ruler to be appropriate and a good example (2) how to apply Buddhist integration principles are: applying dharma Principles in Government such as brahma Vihara 4, Prejudice 4, etc. patience in performance, having a firm mind, refusing to fall into evil, without fear or prejudice, 4

when having to make decisions and not be shaken in the world 8 to achieve peace among the group. local community nationally and globally, and (3) leadership has a coordinated relationship. is the link Leaders must show a state of compassion. to subordinates on the basis of having a clear ideology, able to continuously inspire followers. Create an intellectual stimulation process for the followers to learn to solve problems with intelligence. knowingly and taking into account the individual of the participants all persons involved for peace and happiness both for themselves and others.

Key words:, development concept, leadership, peace.

บทนำ

ปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองย่อมมีผลกระทบต่อ การอยู่ร่วมกันของ ผู้นำ และผู้ตาม หรือ แม้แต่ในสถานะเดียวกันในสังคม ถ้าผู้นำขาดความรู้ ความสามารถและขาดจิตสำนึกการเป็นผู้นำที่ดี ก็จะทำให้เกิดผลเสียอย่างมากอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งคือ ผู้นำชุมชนที่เป็นรากฐานทางสังคมและถูกคาดหวังว่า จะเป็นผู้ที่สามารถนำพา ให้ชุมชนเจริญ และ สงบสุข คนในชุมชนมีความปลอดภัยเป็นที่พึงพิงได้ (พัทยา สายหู, 2544 : 117) จึงจำเป็นต้องพัฒนาคุณภาพผู้นำในทุกมิติอย่างเป็นรูปธรรมทั้งร่างกาย จิตใจ และทางด้านสติปัญญา ความรู้ ความสามารถ และเพียบพร้อมทั้งด้าน “คุณธรรม” และ “ความรู้” เพื่อนำไปสู่การพัฒนา ตนเองอย่างระมัดระวังด้วยจิตสำนึกด้านศีลธรรมอย่างมีเหตุผล และการอยู่ร่วมกันในสังคมต้อง ประกอบด้วยผู้นำ (Leader) และผู้ที่เป็นผู้ตาม (Follower) ไม่ว่าจะเป็นชุมชนระดับใด หรือ ระเบียบ ประเพณีเช่นไรผู้นำจะเป็นผู้ที่ได้รับมอบหมาย หรือ ได้รับการยอมรับนับถือให้เป็นหัวหน้า ผู้ตัดสินใจ หรือผู้บริหาร ในการพัฒนาภาวะผู้นำที่ผ่านมาโดยเฉพาะด้านความรู้ ความสามารถ ความมีคุณธรรม เพื่อให้สังคมไทยก้าวทันต่อความเจริญของยุคของการเปลี่ยนแปลงทั้งผู้นำ หรือ ผู้นำในการบริหารจึง มีความสำคัญต่อความสำเร็จสิ่งที่ไม่ได้ก็คือ ความฉลาดหลักแหลม (Superior Intelligence) ผู้นำที่ประสบความสำเร็จจึงมีคุณลักษณะสำคัญคือ ความฉลาด รอบคอบ มีสติปัญญาดี, วุฒิภาวะทาง อารมณ์ (Emotional Maturity) เพื่อสร้างผู้นำแห่งสันติภาพระดับครอบครัว สังคมและระดับโลก และพระพุทธศาสนาที่เชื่อว่าเป็นศาสนาแห่งสันติภาพโลก (วิเชียร วิทยอุดม, 2548:265)

ดังนั้นพระพุทธศาสนามีได้เน้นสันติภาพในมิติหนึ่งมิติใดเท่านั้น แต่พระพุทธศาสนาได้ย้ำ ว่า สันติภาพภายในระดับภายนอกนั้นเป็นพื้นฐานสำคัญที่จะนำไปสู่สันติภาพภายใน ดังจะเห็นได้จาก การพัฒนาในระดับศีล ที่เป็น การปฏิบัติสันติภาพขั้นพื้นฐาน พัฒนาไปสู่ สันติภาพระดับ สมาธิ และ ปัญญา เป็นสันติภาพในระดับสูงเปรียบเสมือนความสามารถในการพันทุกขหลุดจากกิเลส (พระมหา ธรรมชา โส, 2545:120)

กระบวนการพัฒนาผู้นำต้องเริ่มจากการแสวงหาวิธีการพัฒนาด้านคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ของผู้นำชุมชนเพื่อสันติภาพด้วยหลักธรรมเชิงพุทธที่เหมาะสม เพื่อให้เกิดการพัฒนาทั้งภายในและ ภายนอกตน เพื่อเกิดสติปัญญา รู้ทันกิเลสตนเอง ทันท่วงทีแห่งการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในยุค ปัจจุบัน ผู้นำ จึงจะสามารถทันต่อการเปลี่ยนแปลง ทั้งทางด้าน เศรษฐกิจ สังคม การศึกษา และการ ปกครอง และเพื่อเพิ่มศักยภาพในการเป็นผู้นำและการสร้างสันติภาพของชุมชน จึงต้องมีการพัฒนา

ตนเองให้มีคุณลักษณะที่ดี เช่น ด้านบุคลิกลักษณะด้านพฤติกรรม ด้านจิตใจ และด้านสติปัญญา เป็นต้นเพื่อสามารถปรับตัว และแก้ไขปัญหาของตนเอง เพื่อออกไปช่วยเหลือผู้อื่นในสังคมด้วยรูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้นำชุมชนเพื่อสันติภาพเชิงพุทธ เพื่อเป็นต้นแบบชุมชนเพื่อสันติภาพ และเกิดการเรียนรู้เรื่องภาวะผู้นำ ตั้งแต่ในระดับ ครอบครัว ชุมชนและสังคม

แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาผู้นำ

การพัฒนาภาวะความเป็นผู้นำ (Leadership Development) ซึ่งไม่ว่าจะเป็นผู้นำในระดับใด จึงมีความสำคัญมาก ผู้นำไม่เก่ง ไม่ดี ไม่มีคุณธรรม อาจนำพาให้องค์กรไม่มีความเจริญก้าวหน้า ไม่มีผลงาน ไม่สามารถแข่งขันได้ ผู้ใต้บังคับบัญชาเกิดความแตกแยกทะเลาะกัน อิจฉาริษยา หมัดกำลังใจในการทำงาน เป็นต้น การพัฒนาผู้นำจึงเป็นกระบวนการที่นำมาปฏิบัติเพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางที่มีการวางแผน และกำหนดเป้าหมายไว้การพัฒนาเป็นการเปลี่ยนแปลงอย่างหนึ่ง ซึ่งกำหนดให้มีคุณค่าและเป็นไปตามขั้นตอน เพราะฉะนั้นการพัฒนาเป็นกระบวนการทำให้เจริญก้าวหน้าหรือการเปลี่ยนแปลงไปสู่ทิศทางที่พึงปรารถนาการพัฒนาเป็นทั้งสื่อ (Means) และจุดหมายปลายทาง (End) (จำนงค์ อติวิวัฒน์สิทธิ์, 2554:161) ในการพัฒนา คือความพยายามที่จะเปลี่ยนแปลงและแปลงรูปสภาพแวดล้อม โครงสร้างกระบวนการและพฤติกรรมของระบบ และปัจเจกบุคคลทั้งทางด้านเศรษฐกิจ การเมืองและสังคม เพื่อสนองตอบข้อเรียกร้องและความต้องการของมวลมนุษยชาติทั้งในแง่ของความยากจน ความเขลาหรือไม่รู้ ความเจ็บไข้ได้ป่วยและความหิวโหย (ตินปรัชญพฤทธิ,2554:116)

การพัฒนาภาวะผู้นำ คือ บุคคลที่มีลักษณะอย่างใดอย่างหนึ่ง ใน 5 อย่างคือ 1) มีบทบาทหรืออิทธิพลต่อคนในหน่วยงานมากกว่าผู้อื่น 2) มีบทบาทเหนือบุคคลอื่น ๆ 3) มีบทบาทสำคัญที่สุดที่ทำให้หน่วยงานบรรลุเป้าหมาย 4) ได้รับเลือกจากผู้อื่น ให้เป็นผู้นำ และ (5) เป็นหัวหน้ากลุ่ม คือผู้ชักพาให้คนอื่น เคลื่อนไหวหรือกระทำการในทิศทางที่ผู้นำกำหนดเป้าหมายไว้ หลายคนมีบทบาทเป็นผู้บังคับบัญชา ผู้นำสมาคม ผู้นำวัด และแม้กระทั่งหัวหน้าครอบครัวก็จัดว่าเป็นผู้นำ และบุคคลที่จะมาประสานช่วยให้คนทั้งหลายรวมกันโดยที่ว่าจะเป็นการอยู่ร่วมกันก็ตาม หรือทำร่วมกันก็ตามให้พากันไปด้วยดีสู่จุดหมายที่ดียิ่ง บุคคลซึ่งถูกแต่งตั้งขึ้นหรือได้รับการยกย่องขึ้นให้เป็นหัวหน้ามีความสามารถในการปกครองบังคับบัญชาและอาจชักนำพาผู้ใต้บังคับบัญชาหรือหมู่ชนไปในทางที่ดีหรือชั่วได้ ซึ่งเรียกผู้นำตามลักษณะนี้ว่า ผู้นำแบบพลวัต (พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตโต),2549:26)

ผู้นำหรือผู้บังคับบัญชาที่มีความสามารถมีเทคนิคในการบริหารมีคุณลักษณะที่ดีและใช้ภาวะผู้นำที่พึงประสงค์ ย่อมสามารถกระตุ้นแรงจูงใจของบุคคลในหน่วยงานได้ภาวะผู้นำ จึงต้องมีกระบวนการเกลี้ยกล่อมจูงใจของผู้นำให้ผู้ตามประพฤติปฏิบัติ ซึ่งส่งเสริมจุดประสงค์ของผู้นำหรือจุดประสงค์ร่วมกันของผู้นำกับผู้ตามและกระบวนการใช้อิทธิพลโน้มน้าวที่มีผลต่อการตัดสินใจของกลุ่มหรือวัตถุประสงค์ขององค์การหรือกระบวนการใช้อิทธิพล กระบวนการกระตุ้นพฤติกรรมการทำงานเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ กระบวนการโน้มน้าวหรือใช้อิทธิพลต่อกลุ่ม และกระบวนการรักษาสภาพกลุ่ม และวัฒนธรรมของกลุ่ม (Yukl, G. A.,1989:2) ตลอดจนความสามารถในการที่จะกระตุ้นและใช้อิทธิพลต่อผู้อื่นเพื่อให้บรรลุเป้าหมายขององค์การ กระบวนการภาวะผู้นำ ประกอบด้วย 3 ขั้นตอน คือ ขั้นใช้อำนาจหน้าที่เพื่อให้กลุ่มทำงานหรือมีการปฏิบัติตามเป้าหมายขององค์การกระตุ้น

สมาชิกขององค์การให้ทำงานจนบรรลุเป้าหมาย และขึ้นส่งอิทธิพลต่อพลวัตหรือความเปลี่ยนแปลงของกลุ่ม และวัฒนธรรมองค์การ ความสามารถของคนที่ผู้นำในการใช้อิทธิพลหรือโน้มน้าวบุคคลอื่นเพื่อนำไปสู่การบรรลุถึงเป้าหมายขององค์การ ดังนั้น เมื่อกล่าวถึงภาวะผู้นำก็แสดงว่าต้องประกอบด้วยองค์ประกอบ 3 ประการ คือ ต้องมีทั้งคนซึ่งได้แก่ ผู้นำกับผู้ตามการโน้มน้าวหรืออิทธิพล และเป้าหมายขององค์การ ภาวะการเป็นผู้นำจึงเกี่ยวข้องกับการสร้างภาพลักษณ์ของสภาพที่ปรารถนาในอนาคตซึ่งต้องมีการผนึกรวมเอาสมาชิกขององค์การทุกคน เข้าด้วยกัน ดังนั้น ภาวะการเป็นผู้นำที่ผู้นำมี จึงต่างไปจากผู้บริหารซึ่งใช้อำนาจหน้าที่ และปฏิบัติงานที่มีลักษณะเป็นกิจวัตรประจำวันตามระเบียบปฏิบัติขององค์การ ตรงกันข้าม ผู้นำจะแสวงหาความยินยอมจากผู้ปฏิบัติงานที่จะปฏิบัติงานด้วยความสมัครใจโดยมุ่งสู่เป้าหมายที่เห็นพ้องต้องกัน (Daft, R. L., 1994:478)

สรุปได้ว่าแนวคิดการพัฒนาภาวะผู้นำเป็นกระบวนการที่นำมาปฏิบัติเพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางที่มีการวางแผนและกำหนดเป้าหมายไว้การพัฒนาเป็นการเปลี่ยนแปลงภาวะผู้นำที่ส่งเสริมเกื้อหนุนกันมีองค์ประกอบ 3 ประการ คือ ผู้นำ ผู้ตาม และเป้าหมาย ผู้นำที่ได้รับการยกย่องคือบุคคลที่มีสติปัญญา ไม่เบียดเบียนตนเองและชอบช่วยเหลือผู้อื่น ตามหลักพุทธศาสนา กล่าวว่สันติภาพจะเกิดขึ้นได้อยู่ที่การพัฒนาตนเอง มองตน และรู้จักกาล ตามหลักเชิงพุทธบูรณาการ เพื่อให้เกิดสันติภาพที่พึงประสงค์ ต้องเป็นผู้นำที่มีวิสัยทัศน์ในการสร้างแรงจูงใจ และปลูกจิตสำนึกเชิงจริยธรรม และมุ่งพัฒนาตนเองให้หลุดพ้นจากสิ่งที่ไม่ดีทั้งปวง

แนวคิดเกี่ยวกับภาวะผู้นำเพื่อสันติภาพ

แนวคิดของผู้นำเพื่อสันติภาพ สันติภาพจึงเป็นทางออกของมนุษยชาติ ที่ทุกคนบนโลกควรหันกลับมาใส่ใจศึกษา เพื่อ นำไปพัฒนาชีวิตและสังคม ทั้งนี้ ความเกี่ยวข้องของสันติภาพ นำมาสู่เรื่องราวของการศึกษา ที่ว่าด้วยเรื่อง สันติศึกษา ซึ่งเกิดจากคำสองคำ คือ สันติ กับ ศึกษา เป็นเป้าหมายสำคัญที่ พระพุทธเจ้าเพียรพยายามค้นหา นั่นก็คือ “ความสุขที่แท้จริง” ภายใต้อำนาจ “สุขอื่นยิ่งกว่าสันติ

พระพุทธศาสนาเป็นปรัชญาเดียวในโลกที่อธิบายสาระสำคัญของความสุข “ศาสนาพุทธเป็นตัวของการคิดและภูมิปัญญาดำเนินการประเภทของการคิดที่จำเป็นในการทำให้ความคับหน้เกี่ยวกับปัญหาของเราที่สำคัญระดับโลก แต่ผู้นับถือศาสนาพุทธจำนวนมากไม่ได้ทำหน้าที่บนพื้นฐานของความเข้าใจนี้ แต่ปล่อยให้การกระทำในฉากของโลกให้กับผู้อื่น ศาสนาพุทธเป็นปรัชญาที่สงบสามารถเปลี่ยนแปลงโลกได้ และเป็นศาสนาแห่งการปฏิวัติ” (โยฮัน กัลตุง, 2538:13) เพราะเห็นว่าพุทธศาสนามีประวัติศาสตร์ที่ยาวนาน แต่ไม่มีประวัติศาสตร์ที่ทำลายล้างกัน เพราะว่าเป็นศาสนาที่สอนเน้นการฝึกจิตให้สงบ ซึ่งจะทำให้เกิดเมตตาจิต และปัญญาในการหลุดพ้น จากตัณหา มานะ ทิฐิ ซึ่งเป็นรากเหง้าของความขัดแย้งและความรุนแรง อัตลักษณ์ของพุทธศาสนา สนิทสนมจึงรักความสงบ ทั้งความสงบทางจิตวิญญาณและความสงบสุขทางสังคมด้วย ดังคานธีกล่าวถึงสาเหตุของการใช้หลักอหิงสาเป็นเครื่องมือในการต่อสู้เพื่อสันติภาพว่า “มูลเหตุที่ข้าพเจ้าแนะนำให้เพื่อนร่วมชาติใช้อหิงสาเป็นอาวุธต่อสู้เพื่ออิสรภาพ มิใช่เพราะเห็นว่าประชาชนอ่อนแอ ไม่มีกำลังและไม่เคยฝึกหัดการใช้อาวุธ แต่เป็นเพราะประวัติศาสตร์ได้สอนว่าการ ใช้กำลังและความเคียดแค้น ไม่ว่าจะนำไปเพื่ออุดมการณ์หรือภาระหน้าที่อันประเสริฐเพียงใดก็ตาม มีแต่จะก่อให้เกิดการใช้กำลังและยังก่อให้เกิดความเคียดแค้นมากยิ่งขึ้น การใช้กำลังจะไม่ก่อให้เกิดความสงบสุข และก่อให้เกิดความวุ่นวายโดยไม่มีที่สิ้นสุด” ผู้นำสามารถปรับใช้เป็นแนวทางในการดำเนินชีวิต เพื่อมุ่งมั่นในการใช้สติปัญญาในการ

พัฒนาตนเองให้เป็นผู้ที่มีคุณลักษณะที่ดีมีสติปัญญา และได้รับความศรัทธาและไว้วางใจ จนสามารถทำงานแบบมีส่วนร่วม หรือทำงานเป็นทีม และสร้างเครือข่ายขับเคลื่อนการแก้ไขปัญหา เพื่อพัฒนาชุมชนของตนเป็นชุมชนอุดมสุขด้านสันติภาพอย่างยั่งยืน (วิทยากร เชียงกูล, 2553:123)

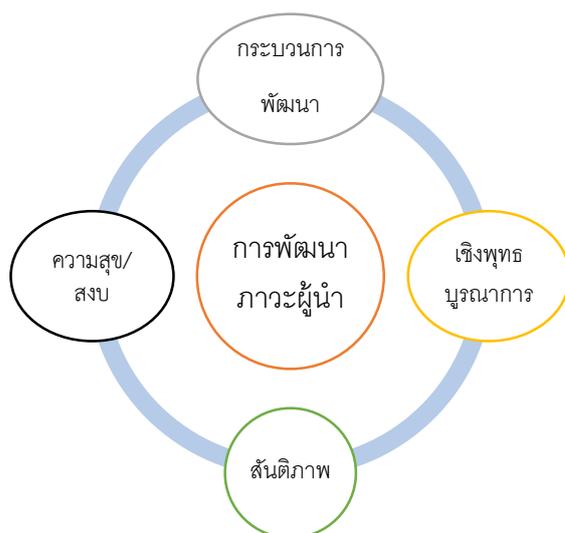
แนวคิดการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงพุทธบูรณาการ

ตามทัศนะของพระพุทธศาสนาถือว่าการที่จะเป็นผู้นำในพระพุทธศาสนาที่ดีนั้น ต้องมีคุณสมบัติตามแนวทางของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า จึงจะทำให้ผู้ตามเกิดความเชื่อมั่นและเป็นผู้ตามที่มีความร่วมมือ เพื่อที่จะนำสังคมไปสู่เป้าหมายร่วมกันอย่างเป็นเอกภาพ ผู้นำเชิงพุทธที่จะนำบุคคลอื่นนั้น พระพุทธศาสนาถือว่าเป็นผู้ที่มีความสำคัญมาก ยิ่งกลุ่มบุคคลมีขนาดใหญ่เท่าใดความสำคัญของผู้นำ เชิงพุทธที่มีต่อสมาชิกในกลุ่มก็ยิ่งทวีความสำคัญเป็นเงาตามตัวขึ้นไป โดยลักษณะและคุณสมบัติของผู้นำตามหลักพุทธศาสนา ดังปรากฏอยู่ในทศปิฎกสูตร ดังนี้ (1) จักขุมา คือ เป็นผู้มิวิสัยทัศน์กว้างไกล มองสภาพเหตุการณ์ออกและวางแผนเตรียมรับและรุกอย่างไร (2) วิจิโร คือ เป็นผู้เชี่ยวชาญในงาน รู้จักวิธีการบริหารจัดการ ไม่บกพร่องในหน้าที่ของตนที่รับผิดชอบ (3) นิสสยสัมปันโน คือ เป็นผู้มิมีมนุษย์สัมพันธ์ดีและได้รับความเชื่อถือจากผู้อื่น พระสูตรนี้แสดงให้เห็นว่า การเป็นผู้นำนั้นจะต้องประกอบไปด้วยปัญญา คือ มีหุดากว้างไกล สามารถนำพาท้องค์กรและบุคคลในองค์กรได้รับการพัฒนาตนเอง ซึ่งผู้นำและคุณสมบัติของผู้นำจะต้องมีคุณสมบัติครบถ้วน จึงจะสามารถทำงานไปสู่เป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพและสำเร็จตามเป้าประสงค์ ผู้นำจะต้องประกอบด้วยคุณธรรม ดังปรากฏในสังฆโสภณสูตร พระพุทธองค์ได้แสดงถึงลักษณะและคุณสมบัติของผู้นำไว้ว่า (1) วิยตโต เป็นผู้มิปัญญา (2) วินิตโต เป็นผู้มิระเบียบวินัยดี (3) วิสารโท เป็นผู้แก่กล้ากล้า (4) พหุสุโต เป็นผู้มีความรู้ ศึกษาทรงจำมาก (5) ธมมานุชฌมปฏิปนโน รักษาความถูกต้องในสิ่งที่ถูกที่ควร

คัมภีร์อัครคฤตกรนิกาช ปญจกนิบาต ได้กล่าวถึงหลักธรรมสำหรับผู้นำไว้ 6 ประการ คือ (1) ขมา คือ มีความอดทนต่อการปฏิบัติงาน มีใจหนักแน่น ไม่ยอมตกในความข่มขู่หรือมีอคติ 4 เมื่อจะต้องตัดสินใจและไม่หวั่นไหวในโลกธรรม 8 (2) ซาครियะ คือ มีความตื่นตัวอยู่ตลอดเวลา มีความระมัดระวังไม่ประมาทในการปกครองชีวิตหน้าที่และการงาน (3) อุกุฐานะ คือ มีความขยันหมั่นเพียรต่อหน้าที่การงาน (4) สังวิภาคะ คือ มีอหยาศัยดี เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ มีน้ำใจต่อผู้ร่วมงาน (5) ทยา คือ มีจิตใจที่เอ็นดูรักใคร่ห่วงใย เอาใจใส่ต่อผู้ร่วมงาน (6) อิกขนา คือ เอาใจใส่ตรวจตรางาน และหน้าที่ที่ตนรับผิดชอบอย่างสม่ำเสมอ หากผู้นำปฏิบัติธรรมตามหลัก 6 ประการข้างต้น จะส่งผลทำให้ผู้นำมีความอดทน มีความตื่นตัวในการปกครอง มีความขยันหมั่นเพียรเป็นแบบอย่างที่ดี และที่สำคัญเป็นการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันและการงานมีความเป็นระเบียบเรียบร้อย

ดังนั้นแนวคิดการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงพุทธบูรณาการ โดยเฉพาะคุณสมบัติผู้นำ มีความสำคัญมากในการพัฒนาองค์กร และการสร้างความรับผิดชอบให้เกิดขึ้นได้อย่างมีประสิทธิภาพและทำงานร่วมกันอย่างมีความสุข ดังนี้ (1) ไม่เป็นคนเจ้าอารมณ์ ไม่ทอดทิ้งงาน มีความเพียรอดทนในการทำงาน (2) รู้จักวางคนให้ถูกกับงาน รักษาผลประโยชน์ส่วนร่วมและไม่เห็นแก่ประโยชน์ส่วนตน (3) รู้จักรับฟังปัญหาและยกย่องคุณงามความดีของผู้กระทำความดีอย่างจริงจัง (4) หมั่นตรวจตรางานไม่ให้เกิดบกพร่อง (5) ยึดมั่นในความถูกต้อง เทียงธรรมและไร้ซึ่งอคติ (6) ไม่ลุ่มหลงในกามคุณ อบายมุขและงานอื่นๆ นอกจากหน้าที่รับผิดชอบของตน

คุณลักษณะภายในถือเป็นการนำหลักธรรมการปกครอง ตามหลักพรหมวิหาร 4 ประการ ประกอบไปด้วย (1) เมตตา คือ ความรัก ความปรารถนาดี มีไมตรีต่อกัน (2) กรุณา คือ ความสงสาร และช่วยเหลือซึ่งกันและกันด้วยความเห็นใจ (3) มุชิตา คือ ความเบิกบานพลอยยินดีเมื่อเห็นผู้อื่นได้ดี หรือมีความสุข (4) อุเบกขา คือ ความมีใจเป็นกลาง ไม่มีอคติ 4 และวางตนให้เหมาะสมไม่เห็นแก่ อามิสสินจ้าง ดังปรากฏในปุราณสุตตนิเทศ อัญญวรรค ขุททกนิกาย กล่าวถึงหลักธรรมออคติ 4 อย่าง ประกอบไปด้วย (1) ฉันทาคติ ลำเอียงเพราะชอบ (2) โทสาคติ ลำเอียงเพราะชัง (3) โมหาคติ ลำเอียงเพราะเขลา (4) ภยากติ ลำเอียงเพราะกลัว เมื่อผู้นำ หัวหน้างานหรือฝ่ายปกครองที่ละเว้น จากอคติ 4 ประการนี้ได้ ย่อมทำให้ลูกน้อง ผู้ใต้บังคับบัญชาหรือประชาชนเกิดความสุข อันส่งผลต่อ ความเจริญของสังคม และความสงบสุขของสังคมตามมา และประพุดอยู่ในจริยธรรม เพื่อให้ผู้นำ พัฒนาตนเองไปสู่ผู้นำที่ดี มีคุณภาพและเป็นที่ยอมรับที่เกิดจากการกระทำทั้งทางกาย วาจา และใจ ดังแผนภาพ ดังนี้

แผนภาพ แสดงแนวคิดผู้นำเชิงพุทธบูรณาการเพื่อสันติภาพ

สรุป

สรุปได้ว่าการภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงเป็นการบูรณาการของหลักพรหมวิหาร 4 กับหลักของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง เพื่อเป็นรูปแบบของภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ ที่มีอิทธิพล อย่างมีอุดมการณ์หรือความมีศรัทธาบาร์มีในตัวเอง สามารถสร้างแรงบันดาลใจให้แก่ผู้ตาม แล้วส่งต่อ ไปสู่กระบวนการกระตุ้นให้เกิดปัญญา เพื่อพัฒนาสู่การแก้ปัญหาทุกด้านอย่างถูกต้อง มีสติสัมปชัญญะในการบริหารจัดการ กับทุกสภาวะการณ์ที่เกิดขึ้นกับบุคลากรในทุกชั้นตอน เพื่อสร้างแรงบันดาลใจด้วยจิตใจที่เมตตา ผู้นำจะกระตุ้นจิตวิญญาณของทีม (Team spirit) ให้มีชีวิตชีวา มีการแสดงออก ซึ่งความกระตือรือร้น โดยการสร้างเจตคติที่ดีและ การคิดในแง่บวก ผู้นำจะทำให้ผู้ตามสัมผัสกับภาพ ที่งดงามของอนาคตผู้นำจะสร้างและสื่อความหวังที่ผู้นำต้องการอย่างชัดเจน ผู้นำจะแสดงการอุทิศตัว หรือความผูกพันต่อเป้าหมายและวิสัยทัศน์ร่วมกัน ผู้นำจะแสดงความเชื่อมั่นและแสดงให้เห็นความ ตั้งใจอย่างแน่วแน่ว่าจะสามารถบรรลุเป้าหมายได้ผู้นำจะช่วยให้ผู้ตามมองข้ามผลประโยชน์ของตน เพื่อ วิสัยทัศน์และภารกิจขององค์การผู้นำ จะช่วยให้ผู้ตามพัฒนาความผูกพันของตนต่อเป้าหมาย ระยะยาว ทำให้เกิดสันติภาพ จะต้องเริ่มจากภายในตนเองคือ เริ่มจากใจให้มีความสงบในตนเอง มาอยู่รวมกันก็ย่อมจะสร้างสังคมที่มีสันติภาพ สังคม ความสงบหรือสันติภาพจะเกิดขึ้นในสังคมได้

บรรณานุกรม

- จำนงค์ อติวัฒน์สิทธิ์.(2554).**สังคมวิทยาตามแนวพุทธศาสตร์**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์
มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ติน ปรัชญพฤษดิ์.(2554).**ศัพท์รัฐประศาสนศาสตร์**.กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ มหาจุฬาลงกรณราช
วิทยาลัย.
- พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต).(2549).**พุทธวิธีบริหาร**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์
มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย,
- พระมหาหรรษา ธมฺมหาโส (นิตฺยบุญยากร).(2554).**พุทธสันติวิธีการบูรณาการ หลักการและ
เครื่องมือจัดการความขัดแย้ง**.พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพมหานคร:โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราช
วิทยาลัย.
- พัทธา สายหู.(2554).**กลไกของสังคม**. พิมพ์ครั้งที่ 1๐.กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.(2539).**พระไตรปิฎกภาษาไทย.ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย**.
กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย .
- วิเชียร วิทยอุดม.(2548).**ภาวะผู้นำ**. กรุงเทพมหานคร: บริษัท ซีระฟิล์มและโซเท็กจำกัด.
- วิทยากร เชียงกุล.(2553).**The Soul of Mahatma Gandhi**. กรุงเทพมหานคร : สายธาร.
- โยฮัน กัลตุง.(2538).**พุทธสันติวิธี:ทฤษฎีเชิงโครงสร้าง**. แปลโดย สมชัย เย็นสบาย.กรุงเทพมหานคร :
ปาจารย์สาร.
- Daft, R. L. (1994).**Management (3rd ed.)**, Fort Worth, TX: The Dryden.
- Yukl, G. A. (1989).**Leadership in organization (2nd ed.)**, Englewood Cliff, NJ:
Prentice-Hall.

การจัดการกิจกรรมดนตรีบำบัดสำหรับเด็ก เด็กออทิสติก และเด็กที่มีความต้องการ
จำเป็นพิเศษ

MANAGEMENT OF MUSTC THERAPY ACTIVITIES FOR CHILDREN AUTISTIC
CHILDREN AND CHILDREN WITH SPECIAL NEEDS

รัชณี จุลทะหว่า,
Ratchanee Chutawa
สรรรค์ชัย ไชยสกุลวงศ์
Sanchai Chaisakunwong
บ้านเรียนชัยปริญา 84 หมู่ 4 หลุบเพ็ก ตำบลห้วยไร่
อำเภอคอนสวรรค์ จังหวัดชัยภูมิ
Ban Rian Chaipriya 84 Moo 4, Lubpek, Huai Rai
Subdistrict Khon Sawan District,
Chaiyaphum Pravnice

Email: mansanchai2517@gmail.com

วันที่รับบทความ (Received) : 16 มีนาคม 2565

วันที่แก้ไขบทความ (Revised) : 5 เมษายน 2565

วันที่ตอบรับบทความ (Accepted) : 28 เมษายน 2565

บทคัดย่อ

ดนตรี เป็นสื่อภาษาสากลที่ไม่ว่าคนชาติไหนๆ ก็เข้าใจเนื้อดนตรีเดียวกัน ให้เป็นไปในทิศทางเดียวกันได้ ดนตรีจึงสามารถใช้สื่อสารได้กับคนทั้งโลก รวมทั้งการนำมารักษาโรคได้กับทุกๆ คน ไม่ว่าจะ เป็นเด็ก ผู้ใหญ่ หรือคนที่ผิดปกติทางอารมณ์ตั้งแต่อดีตมาแล้วที่เรา รู้จักดนตรี และยังพบว่า มีพลังมหาศาลรักษาโรค อย่างคนธิเบตก็ใช้วิธีการเคาะระฆัง เคาะขาม และใช้เสียงสวดมนต์ในพิธีกรรม ที่เชื่อด้วยว่าจะช่วยปรับสมดุลใจของเรา คนไทยเราเองก็ใช้การสวดมนต์ ที่นอกเหนือจากเรื่องศาสนาแล้ว ก็ยังเป็นคลื่นเสียงที่ช่วยสงบจิตใจเราให้หนึ่งขั้นนี้ล่ะที่เป็นเหตุผลที่ว่า เวลาเราซึมเศร้า อยากกระฉับกระเฉง แค่เปิดดนตรีฟังสนุกเราก็ตื่นตัวขึ้นมาได้ ดนตรีจึงมีพลังกับเราไม่น้อยและยังสามารถนำมาจัดการกับความเครียดได้ด้วย เพราะหากเราได้ฟังดนตรีจังหวะผ่อนคลาย การทำงานของสมองเราจะตอบสนองตาม และร่างกายของเราจะเปลี่ยนไป เช่น หายใจเรียบขึ้น หัวใจเต้นช้าลง ความดันเลือดปกติ ม่านตาหดลง กล้ามเนื้อก็ไม่ตึงเกร็ง ผลดีเหล่านี้ทำให้เราศึกษาการใช้ดนตรีมาบำบัดความเครียดกันมากขึ้นเรื่อยๆ และยังรักษาร่างกายที่เจ็บป่วยได้อีกด้วย

คำสำคัญ : การจัดการ, ดนตรีบำบัด, เด็กออทิสติก

Abstracts

Music is a universal language medium regardless of nationality. understand the same lyrics to be in the same direction Music can be used to communicate with the world. Including being able to cure diseases for everyone, whether they are

children, adults or people with emotional disorders from the past that we have known music. and was also found to have great healing powers For example, Tibetan people use bells, bowls, and chanting rituals. that also believe that it will help balance our minds Thai people also use prayer. apart from religion It is also a sound wave that helps to calm our mind. when we are sluggish want to be active Just turn on the music and listen to fun, we can wake up. Music has a lot of energy for us and can also be used to deal with stress. because if we listen to relaxing music Our brain activity responds accordingly. and our body will change, such as breathing smoother slower heart rate Normal selection pressure, retinal detachment, muscles are not tense. These positive effects have led us to increasingly study the use of music to treat stress. and also heal the sick body as well

Keywords : management, music therapy, autistic children

บทนำ

ดนตรีมิได้มีประโยชน์ต่อผู้ที่มีปัญหาหรือมีโรคภัยทางร่างกายและจิตใจเท่านั้น คนปกติอย่างเรา ๆ ท่าน ๆ สามารถใช้ดนตรีเพื่อความเพลิดเพลินเจริญใจ ผ่อนคลายความเครียดจากการทำงานหรือการดำเนินชีวิตในแต่ละวัน เลือกดนตรีที่ต้องด้วยรสนิยมของท่าน ซึ่งปัจจุบันสามารถหาฟังได้ง่าย ๆ ตามวิทยุหรือทีวี ใน website ของ You Tube ก็มีดนตรีที่ช่วยผ่อนคลาย (relaxing music) ดนตรีที่ช่วยในการทำสมาธิ (meditation music) หรือดนตรีที่ช่วยให้หลับ (sleeping music) ให้เลือกตามความชอบใจอยู่มากมาย

ดนตรีบำบัด (music therapy) คือ ศาสตร์ที่ว่าด้วยการนำดนตรี หรือองค์ประกอบต่างๆ ทางดนตรี มาประยุกต์ใช้เพื่อปรับเปลี่ยน พัฒนา และคงรักษาไว้ซึ่งสภาวะของร่างกาย จิตใจ สังคม และภูมิปัญญา โดยมีนักดนตรีบำบัดเป็นผู้ดำเนินการเพื่อไปสู่เป้าหมายที่ตั้งไว้ ซึ่งไม่ใช่เป้าหมายในทางดนตรีศึกษา ผ่านกิจกรรมทางดนตรีต่างๆ อย่างมีรูปแบบโครงสร้างที่ชัดเจน มีหลักเกณฑ์ และระเบียบวิธีทางวิทยาศาสตร์

เป้าหมายของดนตรีบำบัดไม่ได้เน้นที่ทักษะทางดนตรี แต่เน้นในด้านพัฒนาการทางร่างกาย จิตใจ สังคม และภูมิปัญญา ขึ้นอยู่กับความจำเป็นของแต่ละคนที่มีรับการบำบัด สามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้หลายบริบท ทั้งที่บ้าน สถานศึกษา สถานพยาบาลและศูนย์สุขภาพต่างๆ

องค์ประกอบและกระบวนการของดนตรีบำบัด

องค์ประกอบต่าง ๆ ของดนตรี ก็มีประโยชน์ที่แตกต่างกันไป เช่น 1. จังหวะหรือลีลา (Rhythm) ช่วยสร้างเสริมสมาธิ (Concentration) และช่วยในการผ่อนคลาย (Relax) 2. ระดับเสียง (Pitch) เสียงในระดับต่ำ และระดับสูงปานกลาง จะช่วยให้เกิดความรู้สึกสงบ 3. ความดัง (Volume / Intensity) พบว่าเสียงที่เบานุ่ม จะทำให้เกิดความสงบสุข สบายใจ ในขณะที่เสียงดัง ทำให้เกิดการเกร็ง กระตุก ของกล้ามเนื้อได้ ความดังที่เหมาะสมจะช่วยสร้างระเบียบการควบคุมตนเองได้ดี มีความสงบ และเกิดสมาธิ 4. ทำนองเพลง (Melody) ช่วยในการระบายความรู้สึกส่วนลึกของจิตใจ ทำให้เกิดความริเริ่มสร้างสรรค์และลดความวิตกกังวล 5. การประสานเสียง (Harmony) ช่วยในการวัดระดับอารมณ์ความรู้สึกได้โดยดูจากปฏิกิริยาที่แสดงออกมาเมื่อฟังเสียงประสานต่าง ๆ จากบทเพลง

กระบวนการและรูปแบบดนตรีบำบัดในการทำดนตรีบำบัด ไม่มีกระบวนการและรูปแบบที่ตายตัว แต่จะต้องออกแบบการบำบัดรักษาให้เหมาะสมกับแต่ละบุคคล มีการวางแผนการบำบัดรายบุคคล โดยมีขั้นตอนหลัก ๆ ดังนี้

1. การประเมินผู้รับการบำบัดรักษา- ศึกษาข้อมูลประวัติส่วนตัว และประวัติทางการแพทย์- ประเมินปัญหา และเป้าหมายที่ต้องการบำบัด- ประเมินสุขภาพ ทางร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคม และทักษะการคิด

2. วางแผนการบำบัดรักษา- ออกแบบโปรแกรมที่เหมาะสมเป็นรายบุคคล และรายกลุ่ม โดยยึดเป้าหมายเป็นสำคัญ- รูปแบบผสมผสาน กระบวนการต่าง ๆ ทางดนตรี เช่น ร้องเพลง แต่งเพลง ประสานเสียง จินตนาการตาม หรือลีลาประกอบ เป็นต้น

3. ดำเนินการบำบัดรักษา- สร้างความสัมพันธ์ระหว่างผู้บำบัด กับผู้รับการบำบัด โดยใช้ดนตรีเป็นสื่อ- ทำดนตรีบำบัด ร่วมกับการบำบัดรักษาแบบอื่น ๆ แบบบูรณาการ 4. ประเมินผลการบำบัดรักษา- ประเมินผลอย่างต่อเนื่อง และปรับแผนการบำบัดให้เหมาะสม

แนวคิดของดนตรีบำบัด

ดนตรี มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงของร่างกาย จิตใจ สังคม และภูมิปัญญา โดยมีผลต่อการทำงานของสมองในหลายๆ ด้าน จากการศึกษาวิจัยพบว่า มีผล ดังนี้

สมองของนักดนตรี ส่วนที่สั่งการด้านการเคลื่อนไหว การประสานสัมพันธ์ของกล้ามเนื้อ และ corpus collosum ซึ่งเป็นส่วนที่เชื่อมต่อสมองทั้งสองซีก มีขนาดใหญ่กว่าคนที่ไม่ได้เล่นดนตรี

ผลของดนตรีต่อร่างกาย สามารถทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของอัตราการหายใจ, อัตราการเต้นของชีพจร, ความดันโลหิต, การตอบสนองของม่านตา, ความตึงตัวของกล้ามเนื้อ และการไหลเวียนของเลือด

ผลของดนตรีต่อจิตใจ ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของระดับ อารมณ์ ผ่อนคลายความตึงเครียด มีสติสัมปชัญญะ เสริมสร้างสมาธิ และการรับรู้สภาพความเป็นจริง

ผลของดนตรีต่อสังคม นับเป็นสื่อกลางในการเชื่อมโยงสังคม ช่วยเสริมสร้างสัมพันธภาพโดยการแลกเปลี่ยนความสนใจด้านดนตรีที่มีร่วมกัน บทเพลงกล่อมลูกเชื่อมสายสัมพันธ์แม่ลูก และทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของการสื่อสารผ่านทางอวัจนภาษา

ผลของดนตรีต่อภูมิปัญญา สามารถทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของจินตนาการ ความคิดสร้างสรรค์ และเสริมสร้างสติปัญญา

การบำบัดทางเลือก

องค์ประกอบต่างๆ ทางดนตรี ก็สามารถให้ประโยชน์ที่แตกต่างกันไป เช่น

1) จังหวะดนตรี (rhythm) ช่วยให้ผ่อนคลาย (relax) และช่วยสร้างเสริมสมาธิ (concentration)

2) ระดับเสียง (pitch) เสียงในระดับต่ำ และระดับสูงปานกลาง จะช่วยให้เกิดความรู้สึกสงบ

3) ความดัง (volume/ intensity) พบว่าเสียงที่เบาๆ จะทำให้เกิดความสงบสุข สบายใจ ในขณะที่เสียงดังทำให้เกิดการเกร็ง กระตุกของกล้ามเนื้อได้ ความดังที่เหมาะสมจะช่วยสร้างระเบียบการควบคุมตนเองได้ดี มีความสงบ และเกิดสมาธิ

4) ทำนองเพลง (melody) ช่วยในการระบายความรู้สึกส่วนลึกของจิตใจ ทำให้เกิดความรู้สึกสร้างสรรค์และลดความวิตกกังวล

5) การประสานเสียง (harmony) ช่วยในการวัดระดับอารมณ์ความรู้สึกได้ โดยดูจากปฏิกิริยาที่แสดงออกมาเมื่อฟังเสียงประสานต่างๆ จากบทเพลง

ประโยชน์ของดนตรีบำบัด

ดนตรีบำบัดสามารถนำมาใช้ประโยชน์ได้หลากหลายรูปแบบ และกลุ่มเป้าหมาย ทั้งในเด็ก วัยรุ่น วัยผู้ใหญ่ และผู้สูงอายุ เพื่อตอบสนองความจำเป็นที่แตกต่างกันไป เช่น ปัญหาบกพร่องของพัฒนาการ สติปัญญา และการเรียนรู้, โรคซึมเศร้า, โรคสมองเสื่อมอัลไซเมอร์, โรคหลอดเลือดสมอง, ความพิการทางร่างกาย, อาการเจ็บปวด และภาวะอื่นๆ สำหรับบุคคลทั่วไป ก็สามารถใช้ประโยชน์จากดนตรีบำบัดได้เช่นกัน ช่วยในการผ่อนคลายความตึงเครียด และประกอบในการออกกำลังกาย เสริมสร้างสุขภาพ

- 1) ปรับสภาพจิตใจให้อยู่ในสภาวะสมดุล มีความสงบ และมีทัศนคติในเชิงบวกเพิ่มขึ้น
- 2) ผ่อนคลายความตึงเครียด ลดความวิตกกังวล (anxiety/ stress management)
- 3) กระตุ้น เสริมสร้าง และพัฒนาทักษะการเรียนรู้ และความจำ (cognitive skill)
- 4) กระตุ้นการรับรู้ (perception)
- 5) เสริมสร้างสมาธิ (attention span)
- 6) เสริมสร้างทักษะสังคม (social skill)
- 7) พัฒนาทักษะการสื่อสารและการใช้ภาษา (communication and language skill)
- 8) พัฒนาทักษะการเคลื่อนไหว (motor skill)
- 9) ลดความตึงตัวของกล้ามเนื้อ (muscle tension)
- 10) การจัดการอาการเจ็บปวดจากสาเหตุต่างๆ (pain management)
- 11) ปรับเปลี่ยนพฤติกรรม (behavior modification)
- 12) สร้างสัมพันธภาพที่ดีในการบำบัดรักษาต่างๆ (therapeutic alliance)
- 13) ช่วยเสริมในกระบวนการบำบัดทางจิตเวช ทั้งในด้านการประเมินความรู้สึก สร้างเสริมอารมณ์เชิงบวก การควบคุมตนเอง การแก้ปมขัดแย้งต่างๆ และเสริมสร้างความเข้มแข็งของครอบครัว ดนตรีบำบัด มีประโยชน์หลากหลายขึ้นอยู่กับการนำไปใช้ โดยบูรณาการเข้ากับการบำบัดรักษาอื่นๆ

กระบวนการและรูปแบบดนตรีบำบัด

ในการทำดนตรีบำบัด ไม่มีกระบวนการและรูปแบบที่ตายตัว แต่มีการออกแบบการบำบัดรักษาให้เหมาะสมกับแต่ละบุคคล โดยมีขั้นตอนหลักๆ ดังนี้

- 1) การประเมินผู้รับการบำบัดรักษา
 - ศึกษาข้อมูลประวัติส่วนตัว และประวัติทางการแพทย์
 - ประเมินสภาพปัญหา และเป้าหมายที่ต้องการบำบัด
 - ประเมินสภาวะทางร่างกาย จิตใจ สังคม และภูมิปัญญา
- 2) วางแผนการบำบัดรักษา
 - ออกแบบโปรแกรมที่เหมาะสมเป็นรายบุคคล และรายกลุ่ม โดยยึดเป้าหมายเป็นสำคัญ
 - จัดรูปแบบผสมผสานกระบวนการต่างๆ ทางดนตรี เช่น ร้องเพลง แต่งเพลง ประสานเสียง จินตนาการตาม หรือแสดงลีลาประกอบเพลง เป็นต้น
- 3) ดำเนินการบำบัดรักษา

- เสริมสร้างสัมพันธภาพระหว่างผู้บำบัดกับผู้รับการบำบัด โดยใช้ดนตรีเป็นสื่อกลาง
 - ดำเนินการทำดนตรีบำบัดควบคู่ไปกับการบำบัดรักษาในรูปแบบอื่นๆ แบบบูรณาการ
- 4) ประเมินผลการบำบัดรักษา
- ประเมินผลการบำบัดรักษาอย่างต่อเนื่อง และปรับเปลี่ยนแผนการบำบัดรักษาให้เหมาะสม

ลักษณะเด่นของดนตรีบำบัด

ดนตรีบำบัดมีคุณลักษณะเด่นเฉพาะตัวหลายด้าน ทำให้สามารถประยุกต์ใช้ได้ในทุกระดับอายุ ทุกความหลากหลายของปัญหา สามารถกระตุ้นและส่งเสริมพัฒนาการได้ในทุกด้าน ลักษณะเด่นของดนตรีบำบัด ได้แก่

- 1) กระตุ้นการทำงานของสมองได้หลายส่วน และช่วยให้มีสมาธิจดจ่อได้ดียิ่งขึ้น
- 2) ประยุกต์เข้ากับระดับความสามารถของบุคคลได้ง่าย และสะท้อนให้เห็นถึงระดับความสามารถด้วยเช่นกัน
- 3) เป็นเสมือนแบบฝึกหัดที่เข้าใจง่าย แม้จะไม่รู้ภาษาก็ตาม
- 4) เสริมสร้างการรับรู้ที่มีความหมาย และมีความสุขสนุกสนานไปพร้อมกัน
- 5) เสริมสร้างบริบททางสังคม ให้ความรู้สึกมั่นคงปลอดภัย ให้โครงสร้างหลักเบื้องต้นในการสื่อสาร
- 6) เป็นเครื่องมือช่วยจำที่มีประสิทธิภาพ
- 7) สนับสนุนและเสริมสร้างทักษะการเคลื่อนไหว
- 8) สามารถแทรกซึมเข้าไปในความทรงจำ และอารมณ์ได้
- 9) เสริมสร้างการตอบสนองต่อข้อมูลป้อนกลับแบบทันทีและไม่มีกำแพงด้านภาษา (nonverbal, immediate feedback)
- 10) มีแนวโน้มที่จะประสบความสำเร็จในการบำบัดได้ง่าย เนื่องจากประยุกต์ใช้ได้ ทุกเพศ ทุกวัย ทุกระดับความสามารถ

การประยุกต์ใช้ดนตรีบำบัด

ดนตรีบำบัดสามารถนำมาประยุกต์ใช้ได้หลากหลาย ในที่นี้จะกล่าวถึงการประยุกต์ใช้ในโรงพยาบาล ในโรงเรียน และในกลุ่มเด็กพิเศษ ดังนี้

1 การประยุกต์ใช้ดนตรีบำบัดในโรงพยาบาลในโรงพยาบาลต่างๆ มีการนำดนตรีบำบัดมาบูรณาการเข้ากับการบำบัดรักษาอื่นๆ เพื่อเป้าหมายที่แตกต่างกัน ดังนี้

- 1.1) กระตุ้นและส่งเสริมพัฒนาการด้านต่างๆ ของเด็ก ในกลุ่มเด็กที่มีความบกพร่องของพัฒนาการ
- 1.2) สนับสนุนและเสริมสร้างให้เกิดการเคลื่อนไหว ในการฟื้นฟูสมรรถภาพ
- 1.3) ลดพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ เช่น ก้าวร้าวรุนแรง อยู่ไม่นิ่ง ร่วมกับพฤติกรรมบำบัดและการใช้ยา
- 1.4) ช่วยให้สงบ ผ่อนคลาย และนอนหลับได้ ในผู้ที่มีความกลัว ความเครียด วิตกกังวล ร่วมกับการปรับเปลี่ยนสิ่งแวดล้อม และการใช้ยา
- 1.5) ช่วยปรับเปลี่ยนระดับอารมณ์และความคิด ร่วมกับจิตบำบัด และการใช้ยา ในผู้ป่วยโรคซึมเศร้า

- 1.6) เสริมเข้าในกระบวนการบำบัดทางจิตเวชรูปแบบต่างๆ
 - 1.7) ช่วยลดอาการเจ็บปวดต่างๆ (audio-analgesic) ร่วมกับการใช้ยาแก้ปวด ในผู้ป่วยเจ็บปวดเรื้อรัง โดยช่วยเบี่ยงเบนความสนใจออกจากอาการเจ็บปวด และลดความเครียด
 - 1.8) ช่วยในการคลอດ โดยช่วยเพิ่มสมาธิให้สามารถออกแรงเบ่งคลอດได้อย่างมีประสิทธิภาพเพิ่มขึ้น
 - 1.9) ช่วยลดความเครียดของบุคลากรทางการแพทย์ ในหน่วยบริการที่ดูแลผู้ป่วยโรคเรื้อรังหรือผู้ป่วยหนักที่อยู่ในห้องไอซียู
2. การประยุกต์ใช้ดนตรีบำบัดในโรงเรียน ในโรงเรียนมีการนำดนตรีบำบัดมาใช้ใน 2 ด้านใหญ่ๆ คือ
- 1) เสริมสร้างจุดแข็งในตัวเด็ก เสริมสร้างทักษะด้านต่างๆ นอกเหนือจากทักษะทางดนตรี เช่น ทักษะการสื่อสาร ทักษะการทำงาน การประสานสัมพันธ์กันของร่างกาย
 - 2) เสริมในโปรแกรมการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล (IEP - Individualized Educational Program) สำหรับกลุ่มเด็กที่มีความต้องการพิเศษ
- นอกจากนี้ยังมีการนำดนตรีมาช่วยเสริมสร้างการเรียนรู้ต่างๆ ให้กับเด็ก โดยผ่านบทเพลง เช่น การออกกำลังกาย

เทคนิคการบำบัดเป็นกลุ่มสำหรับนักเรียนออทิสติก

นักเรียนออทิสติก ที่เข้าเรียนร่วม กับเด็กปกติ ส่วนใหญ่มีความพร้อมที่จะรับการบำบัดเป็นกลุ่ม โดยนำวิธีการทางดนตรีบำบัดแบบ Clinical Orff Schoolwork ซึ่งวิธีการนี้จัดบรรยากาศ และสิ่งแวดล้อมที่นักเรียนจะรู้สึกว่าจะอยู่ในชั่วโมงเรียนวิชาดนตรีมากกว่ากำลังได้รับการบำบัด สำหรับเทคนิคที่ใช้ในการบำบัดมีดังนี้ คือ

2 การรับรู้ และตอบสนององค์ประกอบของดนตรี

องค์ประกอบของดนตรีที่นำมาใช้ในกิจกรรมดนตรีบำบัด ได้แก่ จังหวะ ความช้า-เร็ว ความดัง-เบา ทำนองเพลง ความหมายของคำร้อง อารมณ์ของบทเพลง โดยการนำทักษะ ทางดนตรี ได้แก่ การฟัง การร้อง การเคลื่อนไหวร่างกาย การปฏิบัติ เครื่องดนตรี การสร้างสรรค์ทางดนตรี การแปลความหมายของสัญลักษณ์ทางดนตรี ซึ่งนักเรียนสามารถแสดงออกถึงการรับรู้และ ตอบสนองได้ด้วยการตบมือ เคาะจังหวะ การขับร้อง การทำท่าทางประกอบเพลง การเคลื่อนไหวร่างกาย ตามรูปแบบ/หรืออิสระ การปฏิบัติเครื่องดนตรีความคิดสร้างสรรค์ลักษณะต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับบทเพลง และ การแสดงออกด้วยวิธีการอื่นๆ

2 การส่งเสริมพัฒนาการทางการสื่อความหมาย

กิจกรรมดนตรีบำบัดในกระบวนการ การรับรู้ และ ตอบสนอง องค์ประกอบของดนตรีช่วยส่งเสริมพัฒนาการทางการสื่อความหมายแก่ นักเรียนโดยการแสดงท่าทาง การแสดงสีหน้า การใช้ภาษาท่าทาง การใช้ภาษาพูด การใช้ภาษาอ่าน/เขียน การวาดภาพ การปฏิบัติเครื่องดนตรีตามแนวดนตรีที่กำหนด/และ คิดแนวดนตรีด้วย ตนเองและ การแปลความหมายต่างๆ

3 การส่งเสริมพัฒนาการทางการปฏิสัมพันธ์ทางสังคม

การบำบัดเป็นกลุ่มเปิด โอกาสให้นักเรียนได้รับ ประสบการณ์ที่จะนำไปสู่ การมีพัฒนาการทางการปฏิสัมพันธ์ทางสังคมได้แก่ พฤติกรรมที่แสดงถึง การเต็มใจช่วยเหลือผู้อื่น การยอมรับบทบาทของตนในกิจกรรมกลุ่ม การมีความสัมพันธ์ที่ดีในกลุ่มเพื่อน การยอมรับวิธีการแสดงออกทางสังคม

และ อารมณ์ที่เหมาะสม การสบตาโดยตรงกับผู้อื่น และ การใช้สายตาในการพิจารณาสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ด้วยความตั้งใจ และมีวัตถุประสงค์

แนวปฏิบัติในการจัดกิจกรรมดนตรีบำบัดสำหรับนักเรียนออทิสติก (Alvin, 1992)

นักเรียนออทิสติกที่เข้ามาเรียนในชั้นเรียนร่วมกับเด็กปกติ ในระยะเริ่มแรกยังมีความจำเป็นที่จะต้องจัดเวลา เสริมสำหรับกิจกรรมดนตรีบำบัดโดยเฉพาะไปพร้อมๆ กับการเรียนดนตรีในชั้นเรียน ทั้งนี้เพื่อปรับพื้นฐาน การรับรู้และ ตอบสนององค์ประกอบของดนตรี และพฤติกรรมทางการสื่อสาร ความหมาย และ ปฏิสัมพันธ์ทางสังคม ให้มีความพร้อมพอที่จะเรียนร่วมกับเด็กปกติได้ต่อไป ทั้งนี้ การฝึกกิจกรรม ดนตรีบำบัดมีแนวปฏิบัติดังนี้

1. กลุ่มกิจกรรมดนตรีบำบัด ควรมีขนาด 6 - 10 คน
2. สังเกตพฤติกรรม การรับรู้ และ ตอบสนององค์ประกอบของดนตรีของนักเรียนแต่ละคนว่ามีลักษณะต่อต้านหรือยอมรับ เนื่องจากนักเรียนมีประสบการณ์เดิมทาง ด้านการได้ยิน/การฟังเสียงทั่วไป เสียงดนตรี และ บทเพลง แล้วตอบสนองที่เป็นไปในทางลบหรือ บวกแตกต่างกัน เมื่อสังเกตพบแล้ว ต้องพยายามจัดกิจกรรม ที่เป็นการเสริมแรงใน ทางบวกอย่างค่อยเป็นค่อยไป
3. สถานที่ในการจัดกิจกรรม ดนตรีบำบัด ควรเป็นบรรยากาศ ที่นักเรียนรู้สึกปลอดภัย และมีอิสระในการแสดงออก ปราศจากความเขม็งงวดใน เรื่องระเบียบวินัยต่างๆ
4. กิจกรรมดนตรีบำบัดไม่ได้เน้นที่ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ความถูกต้องแม่นยำในการปฏิบัติ และ ความก้าวหน้า ตามมาตรฐาน แต่เน้นการรับรู้ และ ตอบสนองความคงทนในการจำ ความพึงพอใจ และความต้องการที่จะทำใหม่
5. อุปกรณ์ดนตรีที่ใช้ในกิจกรรมดนตรีบำบัด ควรมีความสมบัติที่สามารถเน้นจังหวะได้อย่างชัดเจน ได้แก่ เครื่องตีกระทบต่างๆ เช่น ฉาบ กรับ แทมบูรีน กลองบองโกระฆัง ไซม์บาร์ ระนาด เครื่องเป่า ควรใช้ปี่หรือแตรที่ไม่ต้องใช้นิ้วในการเปลี่ยนระดับเสียง เป็นต้น
6. บทเพลงที่ใช้ ประกอบกิจกรรมดนตรีบำบัดควรมีความหลากหลาย ด้านองค์ประกอบของดนตรีที่ตอบสนองอารมณ์ต่างๆ ได้เป็นอย่างดี บทเพลงแต่ละเพลงที่นำมาใช้ควรทบทวนซ้ำหลายๆ ครั้ง เพื่อให้เด็กเรียนจำได้ ลดปัญหาความยุ่งยาก ในเรื่องความหมายของคำร้อง และ การรับรู้ทำนองเพลงลงไป

บทสรุป

การศึกษาเกี่ยวกับโรคออทิสซึม แม้จะดำเนินมาเป็นเวลากว่าครึ่งศตวรรษอย่างกว้างขวางไปทั่วโลก ครอบคลุมปัจจัยที่เป็นสาเหตุของโรค พฤติกรรมการแสดงออก ทั้งทางด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม จิตใจ สติปัญญา ความสามารถพิเศษ รวมทั้งจิตวิญญาณ แต่ก็ยังหาข้อสรุปที่ชัดเจนแน่นอนไม่ได้ ความแตกต่างของบุคคลออทิสติกแต่ละคน ทำให้ไม่สามารถคาดการณ์ล่วงหน้าถึงพฤติกรรม การแสดงออกที่จะเกิดขึ้น และแปลความหมายพฤติกรรมและการแสดงออกดังกล่าวได้อย่างถูกต้องแม่นยำ อย่างไรก็ตามก็ต้องการความรู้เกี่ยวกับดนตรีบำบัดที่นำมาใช้กระตุ้นระบบการทำงานของสมองของ บุคคลออทิสติก และการใช้กิจกรรมดนตรีบำบัด ช่วยสร้างสภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมพัฒนาทางการสื่อสาร ความหมายและปฏิสัมพันธ์ทางสังคม เป็นการพัฒนาศักยภาพของบุคคลออทิสติกให้สามารถดำเนิน ชีวิตร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างมีคุณภาพและมีความสุข

บรรณานุกรม

รองศาสตราจารย์ ดร. จิรภรณ์ อังวิทยาธร ภาควิชาเภสัชเคมี คณะเภสัชศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล) เอกสารอ้างอิง <http://www.thaihealth.or.th/Content/32566>-ข้อดีของ “ดนตรีบำบัด”.html

ทวีศักดิ์ สิริรัตน์เรขา. (2550). การบำบัดทางเลือก ในเด็กพิเศษ. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, 2550.

ทวีศักดิ์ สิริรัตน์เรขา และ ชุติวรรณ แก้วไสย. (2547). ดนตรีบำบัด (Music Therapy). ใน เอกสารพิธีเปิดศูนย์ดนตรีบำบัด. สถาบันราชานุกูล.

(2006). Medical music therap. [Online]. Available URL: <http://home.att.net/~preludetherapy/medicine.html>

ผศ. วิญญู ทรัพย์ประภา ศูนย์วิจัยการศึกษาเพื่อเด็กที่ต้องการความช่วยเหลือพิเศษ โรงเรียนสาธิตแห่งมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ศูนย์วิจัยและพัฒนาการศึกษา ตู๊ ปณ. 1050 ปณฝ. เกษตรศาสตร์ กรุงเทพฯ 10900

สัปปุริสธรรม 7 : การบริหารสถานศึกษาสู่ความสำเร็จ THE 7 SAPPURISA-DHAMMAS : SCHOOL ADMINISTRATION FOR SUCCESS

เกตุชญา วงษ์เพิก

Gatechaya Wongperk

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

E-mail: 12345Kwnu@gmail.com

วันที่รับบทความ (Received) : 17 มีนาคม 2565

วันที่แก้ไขบทความ (Revised) : 28 เมษายน 2565

วันที่ตอบรับบทความ (Accepted) : 29 เมษายน 2565

บทคัดย่อ

สัปปุริสธรรม 7 : การบริหารสถานศึกษาสู่ความสำเร็จ เป็นบทความวิชาการที่สะท้อนหลักการบริหารและการจัดการศึกษาโดยบูรณาการหลักธรรมเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลต่อคุณภาพการจัดการศึกษาซึ่งคือคุณภาพผู้เรียน หัวใจสำคัญในยุคปฏิรูปการศึกษา ที่ผู้บริหารซึ่งเป็นผู้นำขององค์กร จำเป็นต้องมี ได้แก่ การบริหารและการจัดการศึกษาด้วยความรู้ความสามารถการมีบุคลิกภาพความเป็นผู้นำ การเป็นผู้นำทางวิชาการ และความเป็นผู้มีคุณธรรมจริยธรรม โดยยึดหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาสู่การบูรณาการเข้ากับกระบวนการจัดการศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษาควร ยึดพุทธธรรมในการครองคน ครองตนและครองงานประยุกต์ใช้กับทักษะภาวะผู้นำและการติดต่อสื่อสาร โดยผู้บริหารโรงเรียนที่ดีจะต้องประพฤติปฏิบัติด้วยความเป็นธรรม มีความซื่อสัตย์สุจริต อันจะนำมาซึ่งการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขขององค์กร ดังนั้น คุณสมบัติของผู้บริหารที่ดีจะต้องประกอบด้วยหลักธรรมที่มีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง คือหลักสัปปุริสธรรม 7 อันจะเป็นประโยชน์ต่อผู้บริหารโรงเรียนในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้สำเร็จต่อไป

คำสำคัญ : สัปปุริสธรรม 7 , การบริหารสถานศึกษา, ความสำเร็จ

Abstract

The Administration and Education Management for efficient and effective have a consequence quality of an institution bounding to learners. These are The Successful Key under The Educational reform era. Thus, The Qualification of Administrator leader reach are The Ability of Administration - Education management treatment, Leadership Personality, Academic Knowledge and Ability to Encourage Management. While The Buddhism Conceptual was integrated with Educational Processing. The Administrators should follow the Buddha-dharma for good governance, self-awareness and working efficiently were applied for Leadership Skill and Public Relation Communication. The Administrators should behave with fairness and honestly drive. This will lead to peaceful coexistence of the organization.

Therefore, The Qualification of a Perfect Chief Executive Organization must be importance extremely consist Dharma Principles that is a Sappurisa-Dhamma 7 Model, reaches up with a benefit path to The School Administrators as the further development education quality successful.

Keywords: Sappurisa-Dhamma 7, School Administration, Success

บทนำ

การศึกษาเป็นสิ่งสำคัญที่จะทำให้คนประสบความสำเร็จในการดำรงชีวิตอย่างมีความสุข อีกทั้งยังเป็นปัจจัยพื้นฐานในการพัฒนาเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกายจิตใจสติปัญญาและจิตวิญญาณเป็นบุคคลที่มีความรู้คุณธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิตสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุขการจัดการศึกษาเพื่อให้ใคร่มาตรฐานและมีความสอดคล้องกับความต้องการของบุคคลและสังคมนั้นจึงมีความสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่ง การบริหารและจัดการศึกษาจะบรรลุตามเป้าหมายของการศึกษาย่อมต้องอาศัยความเป็นมืออาชีพของผู้บริหารโรงเรียนเป็นอย่างยิ่ง รวมทั้งยังต้องปฏิบัติตามมาตรฐานวิชาชีพ จึงจะนำไปสู่ความมีสัมฤทธิ์ผลทางการศึกษา ตามคุณภาพที่คาดหวัง หมายถึง คุณสมบัติอันพึงประสงค์ที่จะให้เกิดขึ้นแก่ผู้เรียน ได้แก่ ความรู้ความเข้าใจ ความคิด ทักษะ ความสามารถ สุขภาพกายและจิต และคุณลักษณะในด้านบุคลิกภาพ ค่านิยม คุณธรรมจริยธรรม ซึ่งคาดหวังโดยการกำหนดในหลักสูตร คาดหวังโดยชุมชน และสังคม คาดหวังโดยสถานศึกษาเองและคาดหวังโดยตัวผู้เรียนเองอีกด้วย (กิริติ บุญเจือ, 2541 : 12) แสดงให้เห็นถึงความสำคัญของผู้บริหารที่มีต่อความอยู่รอดและสวัสดิภาพเพื่อการพัฒนาองค์กรและการดำเนินชีวิต โดยผู้บริหารจะต้องมีคุณธรรมและจริยธรรมที่ดีหากผู้บริหารขาดซึ่งคุณธรรมและจริยธรรมแล้วย่อมทำให้ผู้นั้นขาดความชอบธรรมในการทำหน้าที่ในองค์กรนั้น (พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมมจิตโต), 2549 : 5) และการบริหารโรงเรียนที่ประสบความสำเร็จนั้นผู้บริหารจะต้องบูรณาการหลักธรรมมาใช้ควบคู่กับการบริหารสถานศึกษา นั่นคือหลักสัปปุริสธรรม 7 นั่นเอง

การบริหารและการจัดการสถานศึกษา คืออะไร

การบริหารและการจัดการสถานศึกษา เป็นกระบวนการที่ผู้บริหารดำเนินกิจกรรม หรือ กระบวนการต่าง ๆ โดยความร่วมมือของผู้ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของการศึกษา โดยมีนักวิชาการหลายท่านได้ให้ความหมายการบริหารสถานศึกษาไว้ ดังนี้

Good (1983:14) ให้ความหมายว่า การบริหารสถานศึกษา เป็นการวินิจฉัยสั่งการ การควบคุม การจัดการเกี่ยวกับงาน หรือกิจการในโรงเรียนรวมถึงการบริหารธุรกิจโรงเรียน และการดำเนินกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับบุคลากรทั้งหมดในโรงเรียนและกิจการที่เกี่ยวข้องกับนักเรียน โดยตรง เช่น การเรียนการสอน การแนะแนว กิจกรรมเสริมหลักสูตร เป็นต้น

ธีระ รุญเจริญ (2550 : 5) ได้กล่าวไว้ว่า การบริหารสถานศึกษา หมายถึง การจัดการศึกษา และการบริหาร ซึ่งต้องใช้กระบวนการและปัจจัยจึงจะบรรลุผล ทั้งนี้กระบวนการจะอาศัยผู้บริหารโรงเรียนและครู และปัจจัย ประกอบด้วย บุคลากร งบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ อาคารสถานที่ หน่วยงานองค์กร ผู้บริหารโรงเรียน จะต้องมิตศักยภาพหลายด้าน จึงจะนำโรงเรียนไปสู่ความสำเร็จ

สรุปได้ว่าการบริหารสถานศึกษาเป็นกระบวนการดำเนินงานในกิจกรรมด้านต่างๆ ของสถานศึกษา ที่เกี่ยวข้องกับบุคลากรในโรงเรียนรวมถึงนักเรียนที่ต้องอาศัยปัจจัยด้านต่างๆ เช่น งบประมาณ บุคลากร วัสดุอุปกรณ์ อาคารสถานที่ และระบบการดำเนินงาน การวินิจฉัยสั่งการ การควบคุมดูแล ในการดำเนินกิจกรรมเพื่อให้เกิดคุณภาพของนักเรียนตามที่หลักสูตรกำหนดและเกิดความสำเร็จสู่โรงเรียนต่อไป

Fayol, (1949: 195) ได้กล่าวถึงการจัดการว่าเป็นกระบวนการที่ประกอบด้วยขั้นตอนที่สำคัญ 5 ขั้นตอน คือ การวางแผน การจัดองค์กร การบังคับบัญชา การประสานงาน และการควบคุมการจัดการ

Derak French and Heather Saward, (1983 : 59) ได้ให้ความหมาย การจัดการ หมายถึง “กระบวนการ กิจกรรมหรือการศึกษาเกี่ยวกับการปฏิบัติหน้าที่ในอันที่จะเชื่อมั่นได้ว่ากิจกรรมต่าง ๆ ดำเนินไปในแนวทางที่จะบรรลุผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้”

สรุปได้ว่าการจัดการ หมายถึง กระบวนการวางแผน การจัดองค์กร การบังคับบัญชา การประสานงานและการควบคุมการจัดการ ในการที่จะดำเนินกิจกรรม หรือการปฏิบัติหน้าที่อันจะนำไปสู่ความเชื่อมั่นได้ว่ากิจกรรมต่างนั้นจะบรรลุตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้

จากข้างต้นจึงสรุปได้ว่า การบริหารและการจัดการสถานศึกษาหมายถึง กระบวนการในการทำงานโดยมีผู้บริหารสถานศึกษาปฏิบัติภารกิจอย่างเป็นระบบด้วยความร่วมมือจากบุคลากรในโรงเรียนการประสานงานจากทุกภาคส่วน เพื่อต้องการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนหรือผู้รับบริการ ให้เป็นไปตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตร ผู้บริหารสถานศึกษาเป็นบุคคลสำคัญที่มีบทบาทและมีอำนาจหน้าที่ในการบริหารจัดการสถานศึกษาให้บรรลุวัตถุประสงค์ตามเป้าหมายที่องค์กรได้กำหนดไว้และสามารถบริการทางการศึกษาแก่สังคมได้เป็นอย่างดี

ขอบข่ายการบริหารสถานศึกษามีอะไรบ้าง

กระทรวงศึกษาธิการ (2545:12) กล่าวว่า การบริหารสถานศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545 ให้ดำเนินงานตามภารกิจ 4 ด้าน ซึ่งจะต้องครอบคลุมขอบข่ายและภารกิจ ของสถานศึกษาที่กระทรวงศึกษาธิการกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษา ทั้งด้านการบริหารงานวิชาการ ด้านการบริหารงบประมาณ ด้านการบริหารงานบุคคล และด้านการบริหารทั่วไป มีนักวิชาการหลายท่าน ได้กล่าวถึงขอบข่ายของการบริหารงานสถานศึกษาไว้ ดังนี้

ด้านการบริหารงานวิชาการ

งานวิชาการเป็นงานหลัก หรือเป็นภารกิจหลักของสถานศึกษา ซึ่งมีผู้กำหนดขอบข่ายการบริหารงานวิชาการไว้ดังนี้

กระทรวงศึกษาธิการ ได้กำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษา พ.ศ. 2550 และกำหนดขอบข่ายของการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษามีภารกิจ 17 ประการ ดังนี้ 1) การพัฒนาหรือการดำเนินการเกี่ยวกับการให้ความเห็นการพัฒนาสาระหลักสูตรท้องถิ่น 2) วางแผนงานด้านวิชาการ 3) การจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษา 4) การพัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษา จัดทำหลักสูตรสถานศึกษา 5) การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ 6) การวัดผล ประเมินผล และดำเนินการเทียบโอนผลการเรียน 7) การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาในสถานศึกษา 8) การพัฒนาและส่งเสริมให้มีแหล่งเรียนรู้ 9) การนิเทศการศึกษา 10) การแนะแนว 11)

การพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในและมาตรฐานการศึกษา 12) การส่งเสริมชุมชนให้มีความเข้มแข็งทางวิชาการ 13) การประสานความร่วมมือในการพัฒนาวิชาการกับสถานศึกษาและองค์กรอื่น 14) การส่งเสริมและสนับสนุนงานวิชาการแก่บุคคล ครอบครัวยุติธรรม องค์กร หน่วยงาน สถานประกอบการ และสถาบันอื่นที่จัดการศึกษา 15) การจัดทำระเบียบและแนวปฏิบัติเกี่ยวกับงานด้านวิชาการของสถานศึกษา 16) การคัดเลือกหนังสือ แบบเรียนเพื่อใช้ในสถานศึกษา 17) การพัฒนาและใช้สื่อเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา

(Gorton (1983: 158-164) ได้กล่าวไว้ว่า การบริหารวิชาการ เป็นการดำเนินกิจกรรมทุกชนิดในสถานศึกษา ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนา และปรับปรุงแก้ไขการเรียนการสอนของนักเรียน ให้ได้ผลดีมีประสิทธิภาพมากที่สุด ซึ่งได้แก่ งานด้านหลักสูตร การจัดแผนการเรียน การจัดทำตารางเรียน การจัดครูเข้าสอนแทน การพัฒนาการเรียนการสอน การพัฒนาบุคลากรทางด้านวิชาการ การวัดผล และประเมินผล รวมถึงการนิเทศการสอน

(อุทัย บุญประเสริฐ (2557 : 35) ได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับ ขอบข่ายการบริหารงานวิชาการไว้ 6 ประการ คือ 1) การวางแผนงานวิชาการ 2) การบริหารงานวิชาการ 3) การจัดการเรียนการสอน 4) การพัฒนาส่งเสริมทางด้านวิชาการ 5) การวัดและประเมินผลการเรียนและงานทะเบียนนักเรียน และ 6) การประเมินผลงานทางวิชาการ

สรุปได้ว่า การบริหารงานวิชาการซึ่งเป็นภารกิจหลักของสถานศึกษาในการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน หมายถึงการดำเนินการเพื่อพัฒนา ปรับปรุงส่งเสริมการเรียนการสอนการจัดกระบวนการเรียนรู้ส่งผลให้ผู้เรียนมีคุณภาพตามมาตรฐาน เป็นคนดี คนเก่ง และอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข ตามเจตนารมณ์ของแผนการศึกษาชาติ และเป้าหมายของหลักสูตร

ด้านการบริหารงบประมาณ

กระทรวงศึกษาธิการ (2546 : 39) กล่าวว่า การบริหารงบประมาณของสถานศึกษา มุ่งเน้นความเป็นอิสระ มีความคล่องตัว โปร่งใส ตรวจสอบได้ ยึดหลักการบริหารแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์ มีนักวิชาการหลายท่านกำหนดขอบข่ายของการบริหารงานงบประมาณในสถานศึกษา ไว้ดังนี้

กระทรวงศึกษาธิการ ได้กำหนด หลักเกณฑ์และวิธีการกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษา พ.ศ. 2550 ได้กำหนดขอบข่ายด้านการบริหารงบประมาณในสถานศึกษา มีภารกิจ 22 ประการ ดังนี้ 1) การจัดทำแผนงบประมาณและคำขอตั้งงบประมาณ 2) การจัดทำแผนปฏิบัติการใช้จ่ายเงินตามที่ได้รับจัดสรรงบประมาณ จากสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานโดยตรง 3) การอนุมัติการใช้จ่ายงบประมาณที่ได้รับจัดสรร 4) การขอโอนและการขอเปลี่ยนแปลงงบประมาณ 5) การรายงานผลการเบิกจ่ายงบประมาณ 6) การตรวจสอบติดตามและรายงานการใช้งบประมาณ 7) การตรวจสอบติดตามและรายงานการใช้จ่ายผลผลิตจากงบประมาณ 8) การระดมทรัพยากรและการลงทุนเพื่อการศึกษา 9) การปฏิบัติงานอื่นใดตามที่ได้รับมอบหมายเกี่ยวกับกองทุนเพื่อการศึกษา 10) การบริหารจัดการทรัพยากรเพื่อการศึกษา 11) การวางแผนพัสดุ 12) การกำหนดรูปแบบรายการ หรือคุณลักษณะเฉพาะของครุภัณฑ์ หรือ สิ่งก่อสร้างที่ใช้เงินงบประมาณ 13) การพัฒนาระบบข้อมูลและสารสนเทศเพื่อการจัดทำและจัดหาพัสดุ 14) การจัดหาพัสดุ 15) การควบคุมดูแล บำรุงรักษา และจำหน่ายพัสดุ 16) การจัดหาผลประโยชน์จากทรัพย์สิน 17) การเบิกเงินจากคลัง 18) การรับเงิน การเก็บรักษาเงิน และการจ่ายเงิน 19) การนำเงินส่งคลัง 20) การจัดทำบัญชีการเงิน 21) การจัดทำ

รายงานทางการเงินและงบการเงิน 22)การจัดทำและจัดหาแบบพิมพ์บัญชี ทะเบียน และรายงาน Lynch (1979 :3) ได้กล่าวไว้ว่า การบริหารงบประมาณ เป็นการจัดทำโครงการต่าง ๆ กำหนดขึ้นเพื่อให้มีการประมาณทรัพยากรที่มีค่าและความต้องการที่จะนำมาใช้มีการเปรียบเทียบการกระทำในอดีตและความต้องการที่จะทำในอนาคต

Luther Gulick (1973:13) ได้กล่าวไว้ว่า การงบประมาณ หมายถึง การจัดทำงบประมาณ การเงิน การวางแผน หรือโครงการจ่าย การบัญชี และการควบคุม การดูแลใช้จ่ายเงิน หรือตรวจสอบบัญชี ด้วยความรอบคอบและรัดกุม

สรุปได้ว่าการบริหารงบประมาณ หมายถึง การวางแผนการใช้ทรัพยากรให้บรรลุวัตถุประสงค์ของแผนงาน และโครงการที่ตั้งไว้อย่างมีประสิทธิภาพเป็นไปตามความต้องการของหน่วยงานและผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายจัดทำงบประมาณให้มีประสิทธิภาพ เพื่อสามารถใช้งบประมาณที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อการพัฒนาการศึกษา

ด้านการบริหารงานบุคคล

การบริหารงานบุคคลในสถานศึกษา เป็นกระบวนการดำเนินงานเกี่ยวกับการจัดบุคคลที่ปฏิบัติงานในสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพ เพื่อตอบสนองภารกิจของสถานศึกษา คือส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของผู้เรียน มีนักวิชาการกล่าวไว้ ดังนี้

กระทรวงศึกษาธิการ (2553 : 16) ได้กำหนด หลักเกณฑ์และวิธีการกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษา พ.ศ. 2550 ได้กำหนดขอบข่ายของ การบริหารงานบุคคลในสถานศึกษา มีภารกิจ 20 ประการ ดังนี้ 1) การวางแผนอัตรากำลัง 2) การจัดสรรอัตรากำลังข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา 3) การสรรหาและบรรจุแต่งตั้ง 4) การเปลี่ยนตำแหน่งให้สูงขึ้น การย้ายข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา 5) การดำเนินการเกี่ยวกับการเลื่อนขั้นเงินเดือน 6) การลาทุกประเภท 7) การประเมินผลการปฏิบัติงาน 8) การดำเนินการทางวินัยและการลงโทษ 9) การสั่งพักราชการและการสั่งให้ออกจากราชการไว้ก่อน 10) การรายงานการดำเนินการทางวินัยและการลงโทษ 11) การอุทธรณ์และการร้องทุกข์ 12) การออกจากราชการ 13) การจัดระบบและการจัดทำทะเบียนประวัติ 14) การลาทุกประเภท 15) การส่งเสริมการประเมินวิทยฐานะข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา 16) การส่งเสริมและยกย่องเชิดชูเกียรติ 17) การส่งเสริมมาตรฐานวิชาชีพและจรรยาบรรณวิชาชีพ 18) การส่งเสริมวินัย คุณธรรมและจริยธรรมสำหรับข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา 19) การริเริ่มส่งเสริมการขอรับใบอนุญาต 20) การพัฒนาข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา

Gary Dessler (1997 : 2) ได้กล่าวไว้ว่า การบริหารงานบุคคล เป็นการกำหนดนโยบายและแนวปฏิบัติที่จะต้องดำเนินการเกี่ยวกับพนักงานในองค์กร ทั้งนี้จะครอบคลุมในภารกิจต่าง ๆ ตั้งแต่การสรรหา การกลั่นกรอง การฝึกอบรม การให้รางวัล และผลประโยชน์เกื้อกูล การประเมินผล และแรงงานสัมพันธ์

สรุปได้ว่าการบริหารงานบุคคล เป็นภารกิจสำคัญที่มุ่งส่งเสริมให้สถานศึกษาสามารถปฏิบัติงาน เพื่อตอบสนอง ภารกิจของสถานศึกษา ด้านการบริหารงานบุคคลให้เกิดความคล่องตัวภายใต้ กฎหมาย ระเบียบ เป็นไปตามหลักธรรมาภิบาล ซึ่งจะส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษา

ด้านการบริหารงานทั่วไป

ด้านการบริหารงานทั่วไป เป็นงานที่สนับสนุนเพื่อให้การบริหารภายในองค์กรบรรลุตามวัตถุประสงค์ มาตรฐาน เป้าหมายขององค์กรที่กำหนดไว้อย่างมีประสิทธิภาพ มีนักวิชาการได้กำหนดขอบข่าย ด้านการบริหารทั่วไปไว้ ดังนี้

กระทรวงศึกษาธิการ ได้กำหนด หลักเกณฑ์และวิธีการกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษา พ.ศ. 2550 ได้กำหนดขอบข่ายของการบริหารทั่วไปในสถานศึกษา มีภารกิจ 22 ประการ ดังนี้ 1) การพัฒนาระบบและเครือข่ายข้อมูลสารสนเทศ 2) การประสานงานและพัฒนาเครือข่ายการศึกษา 3) การวางแผนการบริหารงานการศึกษา 4) งานวิจัยเพื่อพัฒนานโยบายและแผน 5) การจัดระบบการบริหารและพัฒนาองค์กร 6) การพัฒนามาตรฐานการปฏิบัติงาน 7) งานเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา 8) การดำเนินงานธุรการ 9) การดูแลอาคารสถานที่และสภาพแวดล้อม 10) การจัดทำสำมะโนผู้เรียน 11) การรับนักเรียน 12) การเสนอความเห็นเกี่ยวกับเรื่องการจัดตั้ง ยุบ รวม หรือเลิกสถานศึกษา 13) การประสานการจัดการศึกษาในระบบ นอกระบบและตามอัธยาศัย 14) การระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา 15) การทัศนศึกษา 16) งานกิจการนักเรียน 17) การประชาสัมพันธ์งานการศึกษา 18) การส่งเสริมสนับสนุนและประสานการจัดการศึกษาของบุคคล ชุมชน องค์กร หน่วยงานและสถาบันสังคมอื่นที่จัดการศึกษา 19) งานประสานราชการกับส่วนภูมิภาคและส่วนท้องถิ่น 20) การรายงานผลการปฏิบัติงาน 21) การจัดระบบการควบคุมภายในหน่วยงาน 22) แนวทางการจัดกิจกรรมเพื่อปรับเปลี่ยนพฤติกรรมในการลงโทษนักเรียน

Brown (1993 : 243) ได้กล่าวไว้ว่า การบริหารงานทั่วไป เป็นการบริหารหน่วยงานต่าง ๆ ของสถานศึกษาให้สามารถดำเนินไปตามจุดมุ่งหมาย หรือตามที่ต้องการ งานบริหารทั่วไปในสถานศึกษาจึงเปรียบเสมือนส่วนงานที่คอยประสานงาน หรือสนับสนุนให้สถานศึกษาสามารถดำเนินงานไปสู่เป้าหมายขององค์กรที่กำหนดด้วยความราบรื่น

Candoli and et al.(1992:7) ได้กล่าวไว้ว่า การบริหารทั่วไป เป็นงานซึ่งเกี่ยวกับการจัดเตรียม หรือ สนับสนุนการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล อีกทั้งให้บริการต่าง ๆ ตามระบบสถานศึกษา

สรุปได้ว่า การบริหารงานทั่วไปเป็นงานเกี่ยวข้องกับการจัดระบบบริหารองค์กร ให้การบริหารอื่น ๆ บรรลุผลตามมาตรฐาน คุณภาพ และเป้าหมายที่กำหนดไว้โดยมุ่งเน้นการมีส่วนร่วมของบุคคล ชุมชนและองค์กรที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้การจัดการศึกษามีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ดำเนินการถูกต้องตามระเบียบและแล้วเสร็จภายในระยะเวลาที่กำหนด

4. แนวคิดกระบวนการบริหารสถานศึกษา เป็นอย่างไร

กระบวนการบริหารสถานศึกษาจะกำหนดขอบเขต และหน้าที่ตามขั้นตอนต่าง ๆ ไว้ อย่างไร มีนักวิชาการหลายท่านได้กล่าวไว้ ดังนี้

Gulick L. and Urwick J. (1973: 18-19) ได้กล่าวว่ากระบวนการบริหารนั้นต้องประกอบด้วยขั้นตอนที่สำคัญหรือที่เรียกกันย่อ ๆ ว่า “POSDCORB Model” ซึ่งอธิบายตามความหมายได้ดังนี้

- 1) การวางแผน (P=Planning) หมายถึงการวางแผนปฏิบัติงานไว้ล่วงหน้า
- 2) การจัดการองค์การ (O=Organizing) หมายถึงการกำหนดโครงสร้างอำนาจหน้าที่ของหน่วยงานให้ชัดเจน

3) การจัดทําคูบุคคล (S=Staffing) หมายถึง การจัดอัตรากําลังการสรรหาการพัฒนาบุคลากรการสร้างบรรยากาศการทำงานที่ดีการประเมินผลการทํางาน และการให้พ้นจากงาน

4) การอํานวย (D=Directing) หมายถึงการตัดสินใจการวินิจฉัยสั่งการหน่วยงานให้เกิดความร่วมมือเพื่อดําเนินไปสู่วเป้าหมายเดียวกัน

5) การประสานงาน (Co=Coordinating) หมายถึงการประสานงานกิจการด้านต่าง ๆ ของหน่วยงานให้เกิดความร่วมมือเพื่อดําเนินไปสู่วเป้าหมายเดียวกัน

6) การรายงาน (R=Reporting) หมายถึงการรายงานผลการปฏิบัติของหน่วยงานให้แก่ผู้บริหารและสมาชิกของหน่วยงานได้ทราบ

7) การงบประมาณ (B=Budgeting) หมายถึง การจัดทํางบประมาณบัญชีการใช้จ่ายเงิน การควบคุมและการตรวจสอบด้านการเงิน

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2544: 10) ได้กล่าวถึงทฤษฎี PDCA หรือ Deming Cycle คือ วงจรการบริหารงานคุณภาพ ประกอบด้วย (Plan-Do-Check-Act) PDCA) มีกระบวนการบริหารสถานศึกษาไว้ดังนี้

1) การวางแผน (Plan) คือ การวางแผนการดําเนินงาน เพื่อให้เกิดการทํางานที่ได้ผล การกำหนดเป้าหมายวัตถุประสงค์ ระยะเวลา ผู้รับผิดชอบและงบประมาณที่จะใช้

2) การปฏิบัติตามแผน (Do) คือ การดําเนินการเพื่อให้ได้ตามแผนที่มีการกำหนดไว้ การกำหนดวิธีในการดําเนินงาน ผู้รับผิดชอบผู้ตรวจสอบและทำการประเมินผลการปฏิบัติ

3) การตรวจสอบ (Check) คือเมื่อดําเนินการแล้วควรจะต้องทำการประเมินผลการดําเนินงานว่าเป็นไปตามแผนงานที่กำหนดไว้หรือไม่

4) การปฏิบัติ (Action – A) คือ การนำผลประเมินที่ได้มาทำการวิเคราะห์เพื่อพัฒนาแผน ในการปรับปรุงต่อไป

กระบวนการบริหารงานทั้ง 4 ขั้นตอนนี้จะต้องปฏิบัติต่อเนื่องกันไปไม่สิ้นสุด ทำให้ผู้ปฏิบัติมีการวางแผนการปฏิบัติงานมีความรัดกุมขึ้น การตรวจสอบที่นำไปสู่การแก้ไขปรับปรุง จากนั้นนำมาวางแผนเพื่อดําเนินการตามวงจร PDCA ต่อไปอย่างสัมฤทธิ์ผล

ปราชญา กล้าผจญ และสมศักดิ์ คงเที่ยง (2545: 16) ได้กล่าวว่า กระบวนการบริหารการศึกษาที่สำคัญไว้ 5 ประการ ดังนี้ 1) การวางแผน 2)การจัดองค์การ 3)การอํานวยการ 4)การควบคุม 5)การจัดบุคลากรสู่หน่วยงาน

Henri Fayol (K. Pair. อ้างใน ทฤษฎี Henri Fayol,2019) กล่าวถึงหลักปฏิบัติสำหรับผู้บริหารว่าต้องรับผิดชอบต่อผลงานที่อยู่ในขอบข่ายของงาน ต้องมอบทั้งหน้าที่และอํานาจการบังคับบัญชาที่มีความสอดคล้องสัมพันธ์กัน และให้ทุกหน่วยงานปฏิบัติงานเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์หลักขององค์กร ดังนั้นกระบวนการบริหารมี 5 ประการ โดยมีตัวย่อคือ POCCoC ประกอบด้วย

- 1) การวางแผน (P-Planning)
- 2) การจัดองค์การ (O-Organizing)
- 3) การบังคับบัญชาสั่งการ (C-Commanding)
- 4) การประสานงาน (Co- Coordinating)
- 5) การควบคุม (C-Controlling)

สรุปได้ว่า การบริหารถือเป็นหน้าที่สำคัญของผู้บังคับการที่จะต้องทำให้ดีที่สุดเพื่อให้การดำเนินงานในองค์กร สามารถที่จะบรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้ประกอบด้วย 4 ด้านดังนี้ 1) ด้านการวางแผน 2) การปฏิบัติตามแผน 3) การควบคุม การตรวจสอบติดตาม และ 4) การพัฒนาปรับปรุง สำหรับในความเป็นผู้นำองค์กรของผู้บริหารสถานศึกษาจำเป็นต้องยึดหลักธรรมหรือควรต้องมีคุณธรรมทั้งในด้านการดำเนินชีวิต การดูแลและปกครองเพื่อนร่วมงานหรือผู้ใต้บังคับบัญชา และด้านการปฏิบัติงาน หรือหลักการครองตน ครองคน ครองงาน เพื่อให้การปฏิบัติงานเป็นไปด้วยความเรียบร้อยประสบความสำเร็จ มีความสุจริต โปร่งใส เหมาะสมกับช่วงเวลาและการเปลี่ยนแปลงบริบททางสังคม หลักธรรมที่สามารถนำมาบูรณาการกับการบริหารสู่ความสำเร็จได้นั้นหลักธรรมประการหนึ่งนั่นคือ หลักสัปปริสธรรม 7

หลักสัปปริสธรรม 7 การบริหารสู่ความสำเร็จ

ในการบริหารสถานศึกษาให้มีคุณภาพและประสบความสำเร็จนั้น ผู้บริหารถือว่าเป็นหัวใจสำคัญของการบริหารหากผู้บริหารสถานศึกษามีคุณธรรม จริยธรรม ย่อมส่งผลต่อการจัดการศึกษาในทุก ๆ ด้านผู้บริหาร ควรนำหลักพุทธธรรมมาใช้ให้เหมาะสมในด้านการครองตน ครองคน และครองงาน หลักธรรมที่ผู้บริหารสถานศึกษาควรประยุกต์ใช้เป็นรากฐานในการบริหารสถานศึกษาก็คือ สัปปริสธรรม 7 เป็นธรรมของสัตว์บุรุษ เป็นหลักสำหรับคุณสมบัติของคนดี เพื่อให้การบริหารองค์กรเป็นไปด้วยความราบรื่น มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

ความหมายหลักสัปปริสธรรม 7

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต) (2551: 210-211) พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม สัปปริสธรรม 7 หมายถึง ธรรมของสัตว์บุรุษธรรมที่ทำให้เป็นสัตว์บุรุษ, คุณสมบัติของคนดี, ธรรมของผู้ดีในทางปฏิบัติคือคนที่ประกอบด้วยสัปปริสธรรม 7 ประการ ประกอบด้วย

- 1) อัมมัญญตา ความรู้จักธรรม รู้หลัก หรือ รู้จักเหตุ
- 2) อัตถัญญตา ความรู้จักอรรถ รู้ความมุ่งหมาย หรือ รู้จักผล
- 3) อุตตัญญตา ความรู้จักตน คือ รู้ว่า เรานั้น ว่าโดยฐานะ ภาวะ เพศ กำลังความรู้ความสามารถ ความถนัด และคุณธรรม เป็นต้น
- 4) มัตตัญญตา ความรู้จักประมาณ คือ ความพอดี
- 5) กาลัญญตา ความรู้จักกาล คือ รู้กาลเวลาอันเหมาะสม
- 6) ปริสัญญตา ความรู้จักบริษัท คือ รู้จักชุมชนและรู้จักที่ประชุมรู้จักิริยาที่จะประพฤติต่อชุมชนนั้นๆ
- 7) ปุคคัลญญตา หรือ ปุคคัลปโรปรัญญตา ความรู้จักบุคคล คือ ความแตกต่างแห่งบุคคลว่าโดยอชยาศัย ความสามารถและคุณธรรม เป็นต้น

สมเด็จพระอริยวงศาคตญาณสมเด็จพระสังฆราช (อุฎฐายี) (2509 : 12) กล่าวว่า สัปปริสธรรม 7 หมายถึง คุณธรรม 7 ประการที่บริบูรณ์ในผู้ใดย่อมบุคคลนั้นให้เป็นสัปปริสชนที่เจริญด้วยคุณสมบัติ ควรแก่ความเคารพนับถือของชนทั้งหลาย ทำให้บุคคลนั้นสามารถปฏิบัติกิจการงานให้บรรลุผลสำเร็จ ด้วยดีและเป็นหลักปฏิบัติเพื่อทำคนให้เป็นผู้สงบสุขและความเจริญรุ่งเรือง ก้าวหน้าได้

พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต) (2538 : 27) ได้กล่าวว่า สัปปริสธรรม 7 คือ คุณธรรมที่สำคัญสำหรับสัปปริสชน หรือคนดีและเป็นคุณธรรมสำหรับผู้บริหารสถานศึกษาที่สมบูรณ์แบบด้วย

งานได้อย่างเหมาะสมกับระยะเวลาและทรัพยากรที่ใช้ นั่นก็คือการทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งเน้นทฤษฎี อิศรานุวัฒน์ชัย (2550 : 86-88) กล่าวว่า หลักธรรมสัปปุริสธรรม 7 มีส่วนให้การดำเนินกิจกรรมต่างๆมีความเหมาะสมกับความเป็นผู้บริหารสถานศึกษา ได้แก่ 1) การกำหนดเป้าหมายและวัตถุประสงค์ขององค์กร 2) การวางนโยบายควบคุมสั่งการงานต่างๆให้บรรลุเป้าหมาย 3) มุ่งพัฒนาองค์กรให้มีคุณภาพ 4) รู้ความหมาย และความมุ่งหมายของหลักการที่ตนปฏิบัติ 5) เข้าใจวัตถุประสงค์ของกิจการที่ตนกระทำ 6) รู้ว่าผลที่เกิดจากเหตุ 7) มีความสามารถในการสื่อสารและมีมนุษยสัมพันธ์ 8) มีความสามารถในการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ได้ถูกต้องตามสถานการณ์อย่างเหมาะสม 9) รู้กาลเวลา ในการประกอบกิจการที่ทำงาน 10) สามารถบริหารเวลาได้เหมาะสม 11) วางแผน กำหนดเป้าหมาย 12) ตรวจสอบและประเมินผล 13) รู้กาลอันควรประพฤติปฏิบัติในที่ชุมชน 14) มีความรอบรู้ในสถานการณ์โลกอย่างดี 15) รู้จักและเข้าใจความแตกต่างแห่งบุคคลเป็นผู้มีความสามารถในการสื่อสารประสานงานทุกอย่างในองค์กร 16) มอบหมายภาระงานได้อย่างถูกต้องเหมาะสม มีการพัฒนาบุคลากรอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ ให้ทำงานเป็นทีม

สรุปได้ว่า ประโยชน์การใช้หลักสัปปุริสธรรม 7 มาใช้ในการบริหารสถานศึกษา ซึ่งเป็นหลักธรรมของสัตบุรุษ หรือคนดี ถ้าผู้บริหารมีคุณธรรมแล้ว และนำหลักธรรมมาบูรณาการทำให้ผู้บริหารสามารถบริหารจัดการทุกอย่างได้อย่างดีอย่างมีคุณภาพ นำพาความเจริญมาสู่องค์กรก็จะทำให้โรงเรียนนำไปสู่การพัฒนาได้อย่างยั่งยืน

สรุป

การบริหารจัดการสถานศึกษาให้ประสบความสำเร็จต้องอาศัยทฤษฎี และหลักการเป็นแนวปฏิบัติเพื่อให้เกิดกระบวนการทำงานโดยมีระบบขั้นตอนในขณะเดียวกันผู้บริหารควรจำเป็นต้องยึดหลักคุณธรรมมาประกอบและการวางแผนที่มุ่งไปสู่เป้าหมายนั้นเป็นสิ่งสำคัญ ที่จะนำไปสู่การบริหารจัดการที่ดี (Good Governance) เพราะหากขาดหลักคุณธรรมในการปฏิบัติงานแล้ว การปฏิบัติงานนั้นๆอาจส่งผลเสียต่อการปฏิบัติงานและประเทศชาติ หลักพุทธธรรมประการหนึ่งที่สอดคล้องกับกระบวนการจัดการศึกษา ตามบทบาทของผู้บริหารคือหลักสัปปุริสธรรม 7 ที่ผู้บริหารต้องเป็นผู้นำต้องยึดปฏิบัติ ได้แก่ 1) ธัมมัญญา (รู้จักเหตุ) 2) อตถัญญา (รู้จักผล) 3) อตตัญญา (ความรู้จักตน) 4) มัตตัญญา (ความรู้จักประมาณ) 5) กาลัญญา (ความรู้จักกาล) 6) ปริสัจญญา (ความรู้จักชุมชน) และ 7) ปุคคัลัญญา (การรู้จักบุคคล) เนื่องจากผู้บริหารจำเป็นต้องบริหารในบริบทที่แตกต่างกัน ทรัพยากรที่แตกต่าง ทำอย่างไรจึงจะสามารถแก้ไขปัญหา หรือการพัฒนาองค์กรในด้านต่างๆ ซึ่งภาระงานหรือเป้าหมายความสำเร็จในแต่ละช่วงเวลาองค์กรหรือสถานศึกษาเองต้องมีการกำหนดในทิศทางแต่ละช่วงของเวลาที่แตกต่างกันไปตามการหมุนเปลี่ยนของเวลา บริบททางสังคม เศรษฐกิจ การเมืองวัฒนธรรมและเทคโนโลยีเพื่อให้สนองต่อความต้องการคุณภาพของนักเรียนที่ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของโลก ดังนั้นผู้บริหารจึงต้องมีความเป็นผู้นำในการยึดปฏิบัติตามหลักคุณธรรมเพื่อให้บุคลากรในองค์กรทำงานร่วมกันโดยยึดหลักธรรม อันจะนำมาซึ่งการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข สู่การนำพาสถานศึกษาสู่ความสำเร็จตามเป้าหมายของการจัดการศึกษานั้นคือคุณภาพสถานศึกษา สู่คุณภาพครูและคุณภาพนักเรียน

บรรณานุกรม

กীরติ บุญเจือ. บทบาทสถาบันศาสนากับการศึกษา. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการ

- การศึกษาแห่งชาติ, 2541.
- กระทรวงศึกษาธิการ. “พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม ฉบับที่ 2 พ.ศ.2545”, **ราชกิจจานุเบกษา 119 ตอนที่ 123 ก**, 2542 .
- กระทรวงศึกษาธิการ.**คู่มือการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่เป็นนิติบุคคล**.กรุงเทพมหานคร: องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์, 2546.
- กระทรวงศึกษาธิการ. “พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติพ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม ฉบับที่ 3 พ.ศ. 2553”, **ราชกิจจานุเบกษา 127 ตอนที่ 45 ก** , 2553.
- ณัฐนันท์ พล โปรเกียรติ์. “รูปแบบการบริหารจัดการตามหลักสัปปุริสธรรม 7 โรงเรียนสอนดนตรีกลุ่มภาคเหนือตอนล่าง”.**ดุชนิพนธ์หลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย**, 2561.
- ธีระ รุญเจริญ. **การบริหารโรงเรียนยุคปฏิรูปการศึกษา**.กรุงเทพมหานคร: ข้าวฟ่าง, 2550 .
- นันทวรรณ อิศรานุวัฒน์ชัย “ภาวะผู้นำที่พึงประสงค์ในยุคโลกาภิวัตน์ : ศึกษาจากหลักพุทธธรรม”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย**, 2550.
- ปราชญา กล้าผจญ และสมศักดิ์ คงเที่ยง. **หลักและทฤษฎีการบริหารการศึกษา**. กรุงเทพมหานคร : ภาควิชาบริหารการศึกษาและอุดมศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง. พิมพ์ครั้งที่ 2, 2545.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต), **พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม**, พิมพ์ครั้งที่16 กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์เอส.อาร์.พรินติ้ง แมส โปรดักส์, 2551.
- พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตโต). **พุทธวิธีบริหาร**.กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2549.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต). **พจนานุกรมพุทธศาสตร์.ฉบับประมวลธรรม**.พิมพ์ครั้งที่12. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2546.
- พระมหาธนาชัย ตนต์ิปาโล. “พุทธธรรมสำหรับนักบริหารสถานศึกษามืออาชีพ”. **วารสารวิจัยพุทธศาสตร์**. ปีที่ 3 ฉบับที่ 1 (มกราคม - มิถุนายน 2560) : 10.
- สมเด็จพระอริยวงศาคตญาณ สมเด็จพระสังฆราช (อุทฺธฺธฺายี) . “สัปปุริสธรรม” **หนังสืออนุสรณ์เนื่องในโอกาสงานสถาปนากิจศพ นายศิลปะชัยชาญเฉลิม**. กรุงเทพมหานคร, 2509.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, **แนวทางการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา:เพื่อพร้อมรับการประเมินภายนอก**.กรุงเทพมหานคร : พิมพ์ดี, 2544.
- อุทัย บุญประเสริฐ. **หลักสูตรและการบริหารงานวิชาการโรงเรียน**. กรุงเทพมหานคร: เอเอสดีเพรส, 2557.
- Brown. **Principles of Language Learning and Teaching**, 3rd ed. San Francisco : State University, 1993 .
- Candoli, I. C. and et al., **School Business Administration: A Planning Approach**, 4th ed, Massachusetts: Allyn and Bacon, 19927.
- Derek French and Saward Heather, **Dictionary of Management .Second Edition**, Aldershot: Gower, 1983.
- Fayol, Henri . **General and Industrial Management**. London : Sir Isaac Pitman

- & Sons http://www.nstru.ac.th/nstru2009/news/show_news_ex.php?id=1115,1949
- Gary Dessler. **Human Resource Management**, Upper Saddle River, New Jersey: Prentice-Hall, 1997.
- Good, C. V. **Dictionary of Education**. New York: McGraw-Hill Book company, 1983
- Gorton, R. A., **School Administration and Supervision Leadership Challenges and Apportunitities**, 2nd ed, (Dubuge: Wm. C. Brown, 1983.
- Gulick L. and Urwick J., **Papers on the Science of Administration**, New York: Institute of Public Administration, 1973.
- K. Pair. **การจัดการองค์กรด้วย POCCC ทฤษฎี Henri Fayol** 7 ตุลาคม 2019 สืบค้นจาก www.https://greedisgoods.com/ เมื่อวันที่ 29 มิถุนายน 2564.
- Lynch, T. D., **Public Budgeting in America**, New York: Prentice – Hall, 1979.
- Luther Gulick, **Papers on the Science of Administratortion**. New York: Institute of Puplic Administration, 1973.

จริยธรรมการตีพิมพ์บทความในวารสารชัยภูมิปริทรรศน์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ชัยภูมิ

วารสารชัยภูมิปริทรรศน์ ของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ชัยภูมิให้ความสำคัญกับการรักษามาตรฐานด้านจริยธรรมในการตีพิมพ์เผยแพร่บทความ ดังนั้น จึงกำหนดให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องต้องปฏิบัติตามหลักการและมาตรฐานด้านจริยธรรมในการตีพิมพ์อย่างเคร่งครัด ดังนี้

บทบาทหน้าที่ของบรรณาธิการและกองบรรณาธิการในวารสารชัยภูมิปริทรรศน์

1. บรรณาธิการและกองบรรณาธิการมีหน้าที่พิจารณาและตรวจสอบบทความที่ส่งมาเพื่อพิจารณาตีพิมพ์ในวารสารทุกบทความ โดยพิจารณาความสอดคล้องของเนื้อหาบทความกับเป้าหมายและขอบเขตของวารสาร รวมถึงตรวจสอบคุณภาพของบทความตามกระบวนการประเมินคุณภาพบทความก่อนการตีพิมพ์
2. บรรณาธิการและกองบรรณาธิการต้องใช้หลักการในพิจารณาบทความโดยอ้างอิงเหตุผลทางวิชาการเป็นหลัก และต้องไม่มีอคติต่อผู้นิพนธ์บทความและเนื้อหาบทความที่พิจารณาไม่ว่าจะด้วยกรณีใดๆ ทั้งสิ้น
3. บรรณาธิการและกองบรรณาธิการต้องไม่มีส่วนได้ส่วนเสียกับผู้นิพนธ์บทความหรือผู้ทรงคุณวุฒิที่ตรวจประเมินบทความ ไม่ว่าจะเป็ประโยชน์ในเชิงธุรกิจหรือในการนำไปเป็นผลงานทางวิชาการของตนเอง
4. บรรณาธิการและกองบรรณาธิการต้องไม่ปิดกั้น เปลี่ยนแปลง หรือแทรกแซงข้อมูลที่ใช้แลกเปลี่ยนระหว่างผู้ทรงคุณวุฒิที่ตรวจประเมินบทความและผู้นิพนธ์บทความ
5. บรรณาธิการและกองบรรณาธิการต้องปฏิบัติตามกระบวนการและขั้นตอนต่าง ๆ ของวารสารอย่างเคร่งครัด

บทบาทหน้าที่ของผู้นิพนธ์บทความในวารสารชัยภูมิปริทรรศน์

1. บทความที่ผู้นิพนธ์ส่งมาเพื่อพิจารณาตีพิมพ์ในวารสารต้องเป็นบทความที่ไม่เคยตีพิมพ์หรือเผยแพร่ที่ใดมาก่อน
2. ผู้นิพนธ์บทความต้องทำการอ้างอิงให้ถูกต้องทุกครั้งเมื่อนำผลงานของผู้อื่นมานำเสนอหรืออ้างอิงประกอบในเนื้อหาบทความของตนเอง และต้องไม่คัดลอกผลงานของผู้อื่น
3. หากผลงานทางวิชาการของผู้นิพนธ์เกี่ยวข้องกับการใช้สัตว์ ผู้เข้าร่วม หรืออาสาสมัคร หรือผลการวิจัยมีประเด็นที่เปราะบางต่อผู้ให้ข้อมูล ผู้นิพนธ์ควรดำเนินการตามหลักจริยธรรม ปฏิบัติตามกฎหมายและข้อบังคับที่เกี่ยวข้องอย่างเคร่งครัด รวมถึงต้องได้รับความยินยอมก่อนการดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลหรือแสดงเอกสารที่เกี่ยวข้อง เช่น หนังสือรับรองจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ หรือในสัตว์ ทดลองประกอบด้วทุกครั้ง
4. ผู้นิพนธ์บทความต้องยินยอมโอนลิขสิทธิ์ให้แก่วารสารชัยภูมิปริทรรศน์ ก่อนการตีพิมพ์และไม่นำผลงานไปเผยแพร่หรือตีพิมพ์กับแหล่งอื่น ๆ หลังจากที่ได้รับการตีพิมพ์กับวารสารชัยภูมิปริทรรศน์แล้ว

5. ชื่อผู้นิพนธ์ที่ปรากฏในบทความต้องเป็นผู้ที่มีส่วนในบทความนั้นๆ จริง

บทบาทหน้าที่ของผู้ทรงคุณวุฒิที่ประเมินบทความ

1. ผู้ทรงคุณวุฒิที่ประเมินบทความต้องไม่มีส่วนได้ส่วนเสียกับผู้นิพนธ์บทความ การพิจารณาคุณภาพของบทความต้องคำนึงถึงคุณภาพของบทความเป็นหลัก และพิจารณาบนหลักการและเหตุผลทางวิชาการโดยปราศจากอคติหรือความขัดแย้งส่วนตัว
2. ผู้ทรงคุณวุฒิที่ประเมินบทความต้องตระหนักว่าตนเองเป็นผู้มีความเชี่ยวชาญ มีความรู้ความเข้าใจในเนื้อหาของบทความที่รับประเมินอย่างแท้จริง
3. ผู้ทรงคุณวุฒิที่ประเมินบทความต้องไม่แสวงหาประโยชน์จากบทความที่ตนเองได้ทำการประเมิน
4. หากผู้ทรงคุณวุฒิที่ประเมินบทความได้ตรวจสอบแล้วพบว่าบทความที่รับประเมิน เป็นบทความที่คัดลอกผลงานชิ้นอื่น ๆ ผู้ทรงคุณวุฒิประเมินบทความต้องแจ้งให้บรรณาธิการทราบทันที พร้อมแสดงหลักฐานประกอบที่ชัดเจน
5. ผู้ทรงคุณวุฒิที่ประเมินบทความต้องรักษาระยะเวลาประเมินตามกรอบเวลาประเมินที่วารสารชัยภูมิปริทรรศน์กำหนด รวมถึงไม่เปิดเผยข้อมูลของบทความให้ผู้อื่นได้รับรู้

การเตรียมต้นฉบับเพื่อการเสนอจัดพิมพ์ในวารสารชัยภูมิปริทัศน์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ชัยภูมิ

1. ขนาดของต้นฉบับ

พิมพ์หน้าเดียวบนกระดาษสี่ขนาด A4 โดยเว้นระยะระหว่างขอบกระดาษด้านบน 3.81 ซม. ด้านขวากับด้านล่าง 2.54 ซม.

2. รูปแบบอักษรและการจัดวางตำแหน่ง

ใช้รูปแบบอักษร TH Sarabun PSK พิมพ์ด้วยโปรแกรมไมโครซอฟท์เวิร์ด โดยใช้ขนาดและชนิดของตัวอักษร รวมทั้งการวางตำแหน่งดังนี้

2.1 ขนาดกระดาษ จัดพิมพ์บทความด้วยกระดาษ ขนาด A4 พร้อมระบุเลขหน้า ขนาด 16 ชนิดตัวธรรมดา ตำแหน่งขีดขอบกระดาษด้านขวาและซ้ายตามรูปแบบการจัดหนังสือทั่วไป

2.2 ชื่อเรื่อง (ภาษาไทย) ขนาด 18 ชนิดตัวหนา ตำแหน่งกึ่งกลางหน้ากระดาษ

2.3 ชื่อเรื่อง (ภาษาอังกฤษ) ตัวพิมพ์ใหญ่ ขนาด 14 ชนิดตัวหนา ตัวพิมพ์เล็ก ขนาด 16 ชนิดตัวหนา ตำแหน่งกึ่งกลางหน้ากระดาษ

2.4 ชื่อผู้เขียน ขนาด 16 ชนิดตัวธรรมดา ตำแหน่งขีดขอบกระดาษด้านขวา ใต้ชื่อเรื่อง โดยให้ใส่ทั้งชื่อผู้เขียนภาษาไทยและภาษาอังกฤษ พร้อมระบุอีเมลด้วย

2.5 ที่อยู่หรือหน่วยงานสังกัดของผู้เขียน ขนาด 16 ชนิดตัวหนา ตำแหน่งขีดขอบกระดาษด้านขวา ใต้ชื่อผู้เขียน โดยให้ใส่ที่อยู่หรือหน่วยงานทั้งชื่อภาษาไทยและภาษาอังกฤษ

2.6 หัวข้อบทคัดย่อไทยและอังกฤษ ตำแหน่งขีดขอบกระดาษด้านซ้าย ใต้ที่อยู่หรือหน่วยงานสังกัดของผู้เขียน โดยหัวข้อบทคัดย่อไทยและหัวข้อบทคัดย่ออังกฤษ ขนาด 16 ชนิดตัวหนา ตัวพิมพ์ใหญ่

2.7 เนื้อหาบทคัดย่อภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ขนาด 16 ชนิดตัวธรรมดา จัดพิมพ์ไม่ควรงเกิน 3 ย่อหน้า บรรทัดแรกเว้น 1 แท็บ (Tab) จากขอบกระดาษด้านซ้าย และพิมพ์ให้ขีดขอบทั้งสองด้าน

2.8 หัวข้อของคำสำคัญ ภาษาไทย ขนาด 16 ชนิดตัวหนา ตำแหน่งขีดซ้ายหน้ากระดาษ ใต้บทคัดย่อภาษาไทย และคำสำคัญนี้ไม่ควรเกิน 3 ศัพท์ ขนาด 16 ชนิดตัวธรรมดา

2.9 หัวข้อของคำสำคัญ ภาษาอังกฤษ ขนาด 16 ชนิดตัวหนา ตำแหน่งขีดซ้ายหน้ากระดาษ ใต้บทคัดย่อภาษาอังกฤษ และคำสำคัญนี้ไม่ควรเกิน 3 ศัพท์ ขนาด 16 ชนิดตัวธรรมดา

2.10 หัวข้อเรื่อง ขนาด 16 ชนิดตัวหนา ตำแหน่งขีดขอบกระดาษด้านซ้าย ระบุหมายเลขข้อ

2.11 หัวข้อย่อย ขนาด 16 ชนิดตัวหนา ระบุหมายเลขข้อย่อย โดยเรียงตามลำดับตามเลขหัวข้อเรื่องเป็นหลัก

2.13 เนื้อหา ขนาด 16 ชนิดตัวธรรมดา และพิมพ์ให้ขีดขอบทั้งสองด้าน โดยบทความวิจัยและบทความวิชาการ ให้มีองค์ประกอบเริ่มตั้งแต่บทนำหรือความนำ เนื้อหาหลัก วิเคราะห์และสรุป บรรณานุกรม ส่วนบทวิจารณ์หนังสือ ให้มีข้อมูลทางบรรณานุกรม ชื่อผู้วิจารณ์ บทวิจารณ์ สำหรับงานสร้างสรรค์ประเภทอื่นๆ ให้มีองค์ประกอบตามบทความวิจัยและบทความวิชาการ

3. จำนวนหน้าต้นฉบับ

เนื้อหาของบทความตั้งแต่หัวข้อเรื่องจนถึงบรรณานุกรมควรมีความยาวไม่ควรเกิน 15 หน้า
กระดาษ ขนาด A4

4. ช่องทางการส่งผลงาน

4.1 ทางไปรษณีย์ ให้พิมพ์ผลงาน 1 ชุด และซีดีบันทึกผลงานในรูปแบบไมโครซอฟต์เวิร์ด 1
แผ่น ส่งถึง กองบรรณาธิการวารสารชัยภูมิปริทรรศน์ วิทยาลัยสงฆ์ชัยภูมิ เลขที่ 97 หมู่ที่ 14 บ้าน
โนนเหลื่อม ตำบลนาฝาย อำเภอเมืองชัยภูมิ จังหวัดชัยภูมิ 36000 โทรศัพท์ 082-134-1049, 082-
443-9987

4.2 ทาง Email โดยส่งไฟล์เวิร์ด ไปที่ phayalae@mcu.ac.th

4.3 ทาง website โดยส่งไฟล์เวิร์ดเข้าในระบบของวารสาร หลังจากนั้น ทางวารสารจะ
ดำเนินการตามลำดับจนกว่าจะมีการตีพิมพ์ผลงาน